

“Ik spring van startblok 2!”

CASE STUDIE OVER HET PEDAGOGISCH PERSPECTIEF BINNEN
ZWEMLES

LIESBETH LEISTRA 931712

PEDAGOGISCHE PROFESSIONAL MAAKT HET VERSCHIL

Inhoudsopgave

Abstract	2
Aanleiding.....	2
Jur heeft zwemles.....	2
Ik wil niet meer naar zwemles!	3
Inleiding	4
Zwem ABC.....	4
Zwemveilig, zwemvaardig en met plezier	4
Probleemstelling.....	6
Theoretisch kader.....	6
Motivatie	6
Verbondenheid.....	7
Competentie.....	7
Autonomie.....	7
Onderzoeksopzet en instrumenten.....	8
Rol onderzoeker	8
Ongestructureerde niet participerende observaties	8
Focusgroep interview	9
Semigestructureerde diepte interviews.....	9
Participanten	10
Perspectieven	10
Data analyse	11
Resultaten	12
Plezier hebben in zwemmen en verbondenheid met de lesgever.....	12
Vaardigheden als onderdeel van competentie	16
Veiligheid als voorwaarde voor autonomie	18
Communicatie	19
Conclusie en aanbeveling.....	21
Betrokkenheid	21
Competentie.....	21
Autonomie.....	22
Aanbeveling:.....	22
Literatuur.....	24

Introductie: Deze case studie richt zich op ‘Zwemschool W.J. van Goor’ en hun werkwijze en aanpak binnen de zwemlessen bij spanning en angst. In de case studie wordt deze aanpak geplaatst in een groter geheel van het zwemonderwijs in Nederland.

Theoretisch kader: Gebaseerd op de doelstellingen zwemveilig en zwemvaardig van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ. Daarbij staan kwaliteit en zwemplezier centraal. Zwemschool W.J. van Goor koppelt plezier aan het vaardig en veilig zwemmen. Zwemonderwijs dat wordt gegeven in een pedagogisch klimaat. De psychologische basisbehoeften verbondenheid, competentie en autonomie van Deci en Ryan (1985) zijn als uitgangspunt genomen voor het duiden van het pedagogisch klimaat.

Methode: Data is verzameld door ongestructureerde niet participerende observaties tijdens meerdere zwemlessen, een focusgroep interview met kinderen en semigestructureerde diepte interviews met de ouders van Jur en met de manager van ‘Zwemschool W.J. van Goor’.

Resultaten: de rol van het scheppen en onderhouden van een pedagogisch klimaat in relatie tot de zwembeleving en zwemvaardigheden van Jur. Hierbij is de Self-Determination Theory van Deci en Ryan leidend.

Conclusie en aanbeveling: Een kind komt tot leren als het zich veilig voelt. De lesgever moet er voor zorgen dat er een situatie wordt gecreëerd waarin deze veiligheid er is. Dan ontstaat er ruimte voor een kind om te oefenen en competentier te worden.

Abstract

Aanleiding

Jur heeft zwemles

Jur is 5 jaar en heeft zwemles bij Zwemschool W.J. van Goor in Zwolle. Elke week gaat hij samen met Emma en Melle naar zwemles waar ze een uur les krijgen van Yentle die hen al vanaf het begin les geeft. In het begin gaf Yentle onder begeleiding van de ervaren lesgever Sara de lessen, omdat zij toen nog in een opleidingstraject zat. Het lesgroepje van Jur is gestart met negen kinderen, twee kinderen zijn gestopt vanwege angst en spanningen.

Vanaf de eerste les was er ook sprake van spanning bij Jur, dit was vooral zichtbaar op de momenten dat hij vanaf de kant in het water moest springen. Hij wachtte totdat alle andere kinderen van zijn groepje in het water waren gesprongen en hij liet zich daarna in het water zakken. Hij zorgde er zo voor dat het water niet opspatte en zijn hoofd niet onder water ging. Na 5 lessen was hij zover dat hij, zonder hulp van de juffen, van de lage kant in het water sprong. Door de steun van de drijfmiddelen bleef zijn hoofd goed boven water en leek hij de spetters geen probleem meer te vinden. Een paar weken later durfde hij ook zonder hulp van de juf vanaf de hoge kant in het water te springen. Het drijven op zijn buik was geen probleem en met steun van de juf en de andere kinderen kon hij ook het drijven op zijn rug goed uitvoeren. In de maanden daarna zijn er naast de verschillende beenslagen ook spelenderwijs verschillende vaardigheden aangeleerd waaronder potlood springen vanaf de kant en duiken vanaf de knieën. Dit waren onderdelen die Jur met hulp van Yentle wel aandurfde om te oefenen. Hij ging iets onder water en kreeg steun als hij

daarom vroeg. De beenslagen werden geoefend over een van afstand van ongeveer 10 meter. Als Jur een baantje had geoefend rende hij zo snel mogelijk weer terug om vooraan te kunnen staan in de rij. Aan het einde van elke les mogen de kinderen kiezen of ze van het startblok willen springen of van de hoge kant naast het startblok. Jur koos er elke week voor om aan de hand van de juf van de hoge kant te "springen". Zijn moeder stelde hem tijdens een van de lessen de vraag waarom hij aan

de kant van het startblok de hand van de juf pakt terwijl hij aan de andere kant van het zwembad zelfstandig van de hoge kant sprong. Jur zei dat het zwembad aan de kant van het startblok dieper is en dat hij daarom niet alleen van de kant kon springen. Het leek allemaal heel voorspoedig te gaan met Jur, hij kreeg zelf steeds meer controle over dat wat hij aandurfde en aankon. Enkele kinderen uit het groepje van Jur kregen al vrij snel 2 kurkjes om en ook Jur was zover dat de juf hem tijdens de les liet zwemmen met twee kurkjes. Trots stond hij de les daarop met twee kurkjes om bij de rand van het zwembad en sprong in het water. Aan het einde van de les ging hij zwaar hangend aan de hand van de juf van de hoge kant maar liep daarna vrolijk kletsend met Emma naar de douches. Er leek niets aan de hand....

Ik wil niet meer naar zwemles!

Een week later... ik sta bij de voordeur van Jur te wachten. Jur doet de deur open maar rent dan snel weer de huiskamer in, hij roept dat hij niet mee wil! Ik hoor hem huilen en boos reageren op zijn moeder. Ze probeert hem te kalmeren en ondertussen helpt ze hem rustig in zijn jas en schoenen. Snikkend komt Jur aangelopen en met enige dwang van zijn moeder kruipt hij op de achterbank naast Melle en Emma. Het is eventjes stil op de achterbank want dit is voor Emma en Melle ook de eerste keer dat ze Jur zo zien reageren. Alle andere keren stapte hij vrolijk in de auto om mee te gaan. Even legt Melle zijn hand op Jurs bovenbeen en begint dan over lego te kletsen. Dit is de aanleiding voor de kinderen om over te gaan op een ander onderwerp. De moeder van Jur die naast mij zit slaakt een zucht van opluchting.

Als de kinderen vooruit rennen richting het zwembad vraag ik wat er aan de hand is. Bij het ontbijt had Jur ineens gezegd dat hij niet meer naar zwemles wilde. De vorige les was hij door de twee kurkjes heel diep onder water gegaan, hij had zich verslikt en daardoor kreeg hij geen lucht meer. Nadat ze samen met Jur verschillende oplossingen had besproken was hij weer rustig geworden, totdat de bel ging. We bespreken al lopend naar de kleedkamer hoe vervelend dit is voor Jur en hopen beide dat hij er straks niet te veel last van zal hebben. In de kleedkamer kletsen de drie kinderen er vrolijk op los en lijkt er niets meer aan de hand te zijn. Pas als de twee kurkjes omgaan, wordt Jur stiller en kruipt tegen zijn moeder aan. Hij reageert niet meer op de vragen en opmerkingen van Melle en Emma. Als Yentle aan komt lopen om de kinderen op te halen begint Jur te huilen en klampt zich vast aan zijn moeders been. De moeder van Jur legt aan Yentle uit wat er aan de hand is, ondertussen zakt Yentle door haar knieën en zoekt oogcontact met Jur. Ze vraagt of hij mee gaat en steekt haar hand uit, maar Jur wil niet. De moeder van Jur zegt tegen Yentle "neem hem maar mee" en schuift de huilende Jur naar de haar toe. Tegen Jur zegt ze "Kom op vooruit, je kan het!" Jur pakt huilend de hand van Yentle en loopt met haar mee. Yentle laat de andere kinderen al een keer in het water springen en naar de middenlijn zwemmen. Dit geeft haar tijd om met Jur te praten. Jur wil het water niet in, pas als ze met hem heeft overlegt om weer de vleugeltjes om te doen stopt hij met huilen. Zodra de vleugeltjes om zijn armen zitten zwaait Jur naar zijn moeder en springt aan de hand van Yentle het water in.

Inleiding

Zwem ABC

Omdat we in een waterrijk land wonen, en zwemmen al decennia lang verweven is in onze (bewegings-) cultuur, leert bijna ieder kind zwemmen. Het gaat bij het leren zwemmen om veiligheid en om plezier (Van den Berk & Wisse, 2009; Jonkers 2009; Van der Werff & Breedveld, 2013). Voor de meeste kinderen is zwemles de eerste activiteit waarin ze samen met andere leeftijdsgenootjes hun eerste diploma halen. De meest bekende diploma's in ons land zijn die van het Zwem- ABC. In ons land worden de Nationale Zwemdiploma's uitgegeven door het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ. De twee hoofdoelstellingen van het Zwem-ABC zijn zwemveiligheid en zwemvaardigheid. In nauwe samenwerking met de medewerkers uit de zwembadbranche is de inhoud van het zwem ABC hier op afgestemd. Zwemplezier en kwaliteit(sbewaking) staan centraal (<http://www.npz-nrz.nl>). Met een gemiddelde leeftijd van 4,5 jaar zijn het vooral de jonge kinderen die vanuit het oogpunt van veiligheid door hun ouders naar zwemles worden gestuurd (Wisse, Elling en van den Dool, 2009; Jonkers 2009). Eerst het zwemdiploma halen en daarna mogen de meeste kinderen "op een echte sport". Ouders willen graag dat kinderen zo vroeg mogelijk leren zwemmen omdat jonge kinderen namelijk een hoger risico op verdrinking hebben dan oudere kinderen (Cotterink, van Mourik en van der Werff, 2013).

Zwemveilig, zwemvaardig en met plezier

Op de website van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ staat achtergrondinformatie over het Zwem ABC (<http://npz-nrz.nl>). De insteek van het Zwem-ABC is dat kinderen alle vaardigheden leren die nodig zijn bij het zwemmen in het zwembad, maar ook in open water. Een kind moet zichzelf kunnen redden als het in het water terecht komt. Wanneer kinderen het gehele Zwem- ABC hebben gehaald gaan de landelijke richtlijnen er vanuit dat kinderen voldoende zwemvaardig en veilig zijn (Wisse e.a., 2009).

Zwemveilig

Bij het Zwem-ABC is een van de hoofdoelstelling zwemveiligheid. Een belangrijk streefpunt toen het Zwem –ABC werd ontwikkeld (Breedveld e.a., 2013). Gelijk vanaf de start van de lessen wordt hier aandacht aan besteed. Watervrij maken van kinderen is erg belangrijk omdat hier de basis wordt gelegd voor het leren zwemmen. oefeningen om de veiligheid te vergroten zijn: het leren drijven op de buik en op de rug, onder water gaan, onderwater kijken, draaien van buik naar rug of van rug naar buik en in het water springen en er weer uit klimmen.

Zwemvaardig

Zwemvaardigheid is het andere hoofdoel deze is niet los te koppelen van zwemveiligheid. Hoe vaardiger een kind wordt hoe veiliger het kind is. De vaardigheden bij het Zwem-ABC zijn vier zwemslagen: borstcrawl, rugcrawl, schoolslag en enkelvoudige rugslag. De borstcrawl en rugcrawl worden ook wel de kennismakingslagen genoemd en worden bij ieder diploma complexer. Ook wordt er per diploma een afstand onder water gezwommen (3 meter, 6 meter of 9 meter) en moeten de kinderen een bepaalde tijd watertrappelen. Light en Wallian (2007) hebben vanuit onderzoek aangetoond dat op elke niveau van zwemmen, een constructivistisch perspectief op leren zwemmen het zwemonderwijs verbetert. Bij het ontwikkelen van watergevoel gaat het om wat een leerling lichamelijk ervaart en of het begrijpt wat het ervaart. Dit vraagt van de lesgever meer dan alleen een verbale instructie. Een lesgever kan niet vertellen wat een leerling voelt. Dit houdt in dat de lesgever een situatie moeten creëren waarin de ervaring, bijvoorbeeld drijven op de rug, centraal staat.

Zwemplezier

Zwemplezier is spelenderwijs leren met leeractiviteiten in het water. Een leeractiviteit is een verzameling handelingen waar een bedoeling achter zit (Alkema, Dam, Kuipers, Lindhout en Tjerkstra, 2011). Omdat spelen voor jonge kinderen de beste manier is om iets te leren worden veel oefeningen in het water in spelvorm aangeboden. Als spel leidt tot leren en kennis dan is spel een vorm van kennisproductie. Er moet wel worden voldaan aan een drietal aspecten: Een leerling is intrinsiek gemotiveerd om deel te nemen aan het spel, niet uitgesproken en uitgesproken regels spelen een belangrijke rol en er is ruimte voor vrijheid van handelen (Alkema, e.a., 2011). Denken vanuit het kind en niet vanuit de beweging keert terug in het zwemonderwijs waarbij het uitgangspunt is om kinderen op een spelende manier vaardigheden aan te reiken (Buisman, 2008). Uit onderzoek blijkt dat 40% van de ouders niet te veel tijd willen 'verspillen' met spelletjes en spelen tijdens de zwemles. 29 % van de ouders lijkt de waarde van plezier en spelen tijdens de zwemlessen wel te erkennen in relatie tot het goed leren zwemmen (Hilhorst, 2016).

op de site van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ (2016) is te lezen dat de ontwikkeling op het gebied van onderzoek is gestart onder de naam Project NL zwemveilig. Het project heeft als doel om bestaande en nieuwe kennis over leren zwemmen te verzamelen. Deze kennis wordt gebruikt om de zwemveiligheid en het zwemonderwijs in Nederland te verbeteren. De coördinatie ligt in handen van het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ in samenwerking met diverse partners. Er is een onderzoeksteam (hogescholen en Mulier Instituut), een communicatieteam en een belangrijke taak is weggelegd voor deskundigheidsgroepen. Dit project loopt tot en met december 2017 en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport ondersteunt het project. Op de site van Nationaal Platform Zwemonderwijs wordt aangegeven dat deelstudies die worden uitgevoerd gaan over het leren zwemmen van kinderen met gedragsproblemen, de samenwerking tussen zwembad/ gemeente/ onderwijs en de wenselijke leeftijd voor kinderen om te starten met zwemlessen.

Zwemschool Wim van Goor

De Zwemschool is nauw verbonden aan de Academie Lichamelijke Opvoeding in Zwolle (Calo). De lesgevers zijn allemaal intern opgeleid, studierend of afgestudeerd aan de Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (Calo) van de Hogeschool Windesheim in Zwolle. De zwemschool werkt vanuit het Zwem ABC en worden door Nationaal Platform Zwembaden | NRZ beoordeeld. Ook hier komen worden de begrippen plezier, veilig en vaardig gehanteerd. Deze begrippen worden aan hun eigen werkwijze gekoppeld waarin het kind centraal staat.

“Plezierig leren, Veilig oefenen en Vaardig zwemmen. Een duurzaam resultaat. Daar gaan we voor!”

De zwemschool maakt bewuste keuzes als het gaat om groepsgrootte, vaste lesgevers en de les methodes. Ouders van kinderen die starten met diploma A krijgen tijdens de eerste les een voorlichtingsmoment waarin de visie op het zwemmende kind en de methodiek van de zwemschool worden uitgelegd, daarnaast is er ruimte om vragen te stellen. In het artikel 'Ben jij zweminstructeur of zwemonderwijzer?' Is van Dokkum (2013) van mening dat er sprake is van educatief partnerschap als een zwemschool vooraf op een heldere manier zijn visie en keuzes communiceert naar ouders. De Zwemschool heeft een website waarop ouders informatie kunnen vinden over praktische zaken zoals roosters en lesmogelijkheden. Verder is er een leerlingvolgsysteem waar ouders de vorderingen van hun kind kunnen volgen en informatie kunnen lezen over de visie op zwemonderwijs en de methodiek.

Het perspectief van Zwemschool W.J. van Goor op het leren zwemmen, 'met plezier en vaardig', is vanuit het kind en ongedwongen. Van Dokkum 2013 noemt dit zwemonderwijs, in plaats van zweminstructie. Bij zwemonderwijs ga je uit van de brede ontwikkeling van het kind en pas je hier je lesmethodes op aan. *“De kinderen leren zwemmen in kleine groepjes. Ook krijgen de kinderen een*

vaste lesgever die met de kinderen meegaat in het water. Spelenderwijs worden kinderen vrij gemaakt van eventuele angst voor water. Daarna worden de zwemslagen netjes aangeleerd. Als de kinderen gaan afzwemmen beschikken ze over een prima vaardigheid die duurzaam is en dus over een hoog veiligheidsniveau". De zwemschool geeft aan dat ze kijken naar wat kinderen kunnen en van daaruit worden nieuwe aansprekende uitdagingen aangeboden (Zwemschool W.J. van Goor z.j.). Het kind moet vertrouwen krijgen in zichzelf, en de manier waarop het zwemmen wordt geleerd is hierop van grote invloed. Zelfvertrouwen ontstaat als leerstapjes worden behaald en ook door aanmoedigingen van de lesgever (Buisman 2008). Het is van belang dat ook de kleine stapjes worden gezien. Als lesgever is het van belang dat je samen met het kind reflecteert op wat er goed ging. Als het kind zelf kan vaststellen wat er goed ging en waardoor dit goed ging kan het zich verder ontwikkelen (van Eijkeren, 2013). Zwemonderwijs aanbieden met als uitgangspunt een leven lang zwemmen. Dan gaat het niet alleen om het aanleren van vaardigheden om te kunnen zwemmen maar dan gaat het ook om het plezier krijgen in en de motivatie om een leven lang te blijven zwemmen (Deci en Ryan,2000a).

Probleemstelling

Er is onvoldoende onderzocht hoe je moet omgaan met kinderen die het spannend vinden of zelfs angst hebben om te zwemmen. Het perspectief vanuit de zwemwereld op het leren zwemmen van jonge kinderen en de huidige veranderingen die sinds kort in gang zijn gezet kunnen zorgen voor een omslag.

Het uitgangspunt van deze case studie is het verhaal van de vijfjarige Jur die zwemles krijgt. Jur die het spannend vindt en dit ook laat zien, door een vervelende ervaring is hij het plezier en het vertrouwen in het zwemmen kwijt is. Hoe wordt er omgegaan met de spanning van Jur en hoe wordt er gezorgd dat hij het vertrouwen terug krijgt in zijn eigen kunnen? Hoe wordt er door zwemschool W.J. van Goor, die werkt vanuit een pedagogisch visie, omgegaan met de angst/ spanning van Jur en hoe wordt er gezorgd dat hij het vertrouwen terug krijgt in zijn eigen kunnen? Welke relatie is er met de door Deci en Ryan (1985) uitgewerkte psychologische basisbehoeften verbondenheid, competentie en autonomie.

De onderzoeksvraag is: Wat is de aanpak en het beleid van zwemschool W.J. van Goor, die werkt vanuit een pedagogisch visie, als het gaat om kinderen die zwemmen spannend vinden of zwemangst hebben?

Binnen het onderzoek dienen de volgende deelvragen te worden beantwoord om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag.

- Waar komt de angst bij Jur vandaan?
- Wat is effect van de aanpak binnen het lesgeven op het zwemniveau van Jur?
- Op welke momenten vindt Jur het spannend?
- Wat is het effect op de zwembeleving van Jur?
- Wat is het pedagogisch perspectief van de zwemschool?
- Wat is het perspectief van de ouders van Jur op leren zwemmen?
- Hoe gaat de lesgever om met de angst van Jur?
- Hoe verloopt de communicatie tussen de zwemschool en de ouders?

Theoretisch kader

Motivatie

Deci en Ryan (1985) beschrijven twee types drijfveren die leiden tot motivatie: de extrinsieke en de intrinsieke motivatie. Extrinsiek motivatie is wanneer leerlingen iets doen omdat van deze activiteit wordt verwacht dat deze tot gunstige gevolgen leidt buiten de activiteit. Het draait het om de vraag: "Wat voor beloning krijg ik hiervoor?" bijvoorbeeld een cadeau als je in een keer door het gat zwemt (Pintrich & Schunk, 2002). Een van de kenmerken van onderwijs is dat het veel kennis en vaardigheden wil overdragen aan leerlingen. Leerlingen die bepaalde activiteiten spannend of heel lastig vinden zullen dit niet juichend ontvangen. Intrinsieke motivatie voor deze activiteiten en vaardigheden is dus niet vanzelfsprekend en zullen eerder door extrinsieke motivatie worden uitgevoerd (Schuit, de Vrieze en Slegers, 2011). Zeker in het zwemonderwijs waar kinderen in het water in situaties komen die ze spannend of zelfs als angstig ervaren.

In onderzoek naar motivatie en presteren (Deci en Ryan, 2000b) wordt bevestigd dat proefpersonen met intrinsieke motivatie betere prestaties leveren dan proefpersonen met extrinsieke motivatie. Elke keer blijkt dat het gaat om de reden waarom ze bepaalde doelen nastreven en niet om het doel op zichzelf.

Plezier is naast veiligheid een van de speerpunten van het zwem-ABC. Activiteiten die vanuit plezier of vanuit interesse worden ondernomen ontstaan vanuit Intrinsieke motivatie. Volgens de Self-Determination Theory (SDT) van Deci en Ryan (2000a) wordt er onderscheid gemaakt in drie psychologische basisbehoeften: competentie, autonomie en verbondenheid. De vervulling van de psychologische basisbehoeften zorgt ervoor dat het pedagogisch klimaat goed is en dat een kind intrinsiek gemotiveerd raakt. Pas als een kind zich veilig voelt zal het plezier ervaren en komen tot het leren van vaardigheden.

Verbondenheid

In meer dan onderwijs schrijven Alkema e.a. (2011, p.434) dat de relatie tussen de lesgever en een leerling een belangrijke factor is als het gaat om veiligheid. De behoefte aan verbondenheid verwijst naar de veilige verbinding en een goede relatie met anderen. Hoe meer een persoon betrouwbaar, vriendelijk en ondersteunend is hoe groter de verbondenheid. Een relatie is nodig om toe ontwikkeling te komen dit kan de lesgever bewerkstelligen door te luisteren, samen oplossingen te bedenken en door te helpen als een kind het spannend vindt. Het opbouwen van een relatie heeft tijd nodig, maar een relatie is wel nodig om tot een goede ontwikkeling te komen. Het gevoel van verbondenheid is niet een constante factor, demotivatie kan ontstaan wanneer er onvoldoende ondersteuning ervaren wordt (Deci e.a., 2000a).

Competentie

De behoefte aan competentie houdt in dat de lesgever de leeromgeving zo weet in te richten dat de leerling het gevoel heeft te beschikken over de kennis en vaardigheden om de taak te voltooien. Stevens (2002) benadrukt dat het belangrijk is om leerlingen op verschillende manieren te begeleiden, leerlingen zijn eigenaar van hun eigen leerproces. De motivatie van een leerling wordt versterkt als deze leerling het gevoel heeft competent genoeg te zijn. De lesgever moet zijn aanpak laten aansluiten bij de leerbehoeften en leervermogens van leerlingen. (Deci en Ryan 2000a). Kleine succes ervaringen worden opgedaan als er leerstof wordt aangeboden dat binnen de mogelijkheden van een leerling ligt. Dat is goed voor het zelfvertrouwen en het kind is daarom ook weer gemotiveerd om iets nieuws te leren (Buisman, 2008).

Autonomie

Buisman (2008) is van mening dat een kind zich in het water moet weten te redden en dat het zich in de ware betekenis vrij en prettig moet voelen in het water. Pas als een kind zich veilig voelt in het water zal het zich autonoom gaan opstellen. De lesgever kan autonomie bij leerlingen bevorderen door werkvormen en activiteiten aan te bieden die aansluiten bij de beleving en de mogelijkheden van de leerlingen. Stevens (2002) betoogt dat de betrokkenheid van leerlingen het gevoel van autonomie versterkt. Dit kan worden gerealiseerd door leerlingen mee te laten bepalen wat passende uitdagingen zijn en welke ondersteuning daarbij nodig is. Het blijkt, dat hoe meer autonomie leerlingen ervaren in hun taken, hoe meer intrinsiek gemotiveerd ze zijn (Deci e.a., 2000b).

De pedagogische visie en de achterliggende waarden zijn van invloed op de manier waarop een pedagogisch klimaat wordt gevormd. Dit onderzoek richt zich op de aanpak en het beleid van Zwemschool W.J van Goor. Hoe wordt de SDT gekoppeld aan het didactisch handelen en de pedagogische visie van de zwemschool. Welke invloed heeft het handelen vanuit verbondenheid, competentie en autonomie op jonge kinderen die in meer of mindere mate angstig of gespannen zijn.

Onderzoekopzet en instrumenten

Dit onderzoek is een exploratief kwalitatief onderzoek (Baarda, van Goede, en Teunissen, 2009). Het verhaal van de vijfjarige Jur waar dit onderzoek mee begint is de aanleiding voor deze case studie. Data is op drie verschillende manieren verzameld. Meerdere Observaties, een focusgroep interview en twee diepte interviews.

Rol onderzoeker

Naast mijn studie aan de Academie lichamelijk opvoeding (Calo) ben ik zwemlessen gaan geven bij 'Zwemschool W. J. van Goor'. Dit heb ik drie en een half jaar met heel veel plezier gedaan. Voor mij een leerzame tijd waarin ik veel geleerd heb over het aanpassen van de lesstof op de verschillende niveaus in de groep maar ook over mijn rol als lesgever in relatie met het kind. Voor mij geldt het didactische uitgangspunt dat onderwijs in bewegen een pedagogische activiteit is, gericht op het beïnvloeden van het bewegen (Peter Heij, 2006).

Als het kind zich durft over te geven aan de situatie waarin het zich bevindt dan staat het open om uitdagingen aan te gaan. Bij het geven van zwemles heb ik

ervaren dat veiligheid een voorwaarde is om tot ontwikkeling te komen. Veiligheid kan je vanuit twee kanten bekijken.

Veiligheid van de kinderen als het gaat om de juiste drijfmiddelen en het arrangement. Maar ook op interpersoonlijk vlak, dat een kind tot leren komt als het zich veilig voelt bij jou als lesgever. Angst, dwang of je niet veilig voelen houdt het proces van leren tegen of kan er zelfs voor zorgen dat wat geleerd was niet meer lukt. Het is de taak van de professional om te zorgen voor deze veiligheid.

Ongestructureerde niet participerende observaties

De observaties hebben in een periode van 6 maanden tijdens meerdere zwemlessen en vrije zwemmomenten plaatsgevonden. De zwemlessen vinden plaats in ¼ van het zwembad. De kinderen kunnen niet staan de lesgever kan wel staan. De kinderen hebben drijfmiddelen om. In het begin 2 vleugeltjes om de bovenarmen en 1 kurk. Later zijn dat twee kurkjes. Aan het einde van de observatie periode is dat 1 ½ of 1 kurkje.

Tijdens de les momenten zijn er foto of video opnamen gemaakt. De film camera kon niet verdekt worden opgesteld waardoor ik moest rondlopen in de les. Hierdoor voelden de lesgever en sommige leerlingen zich bekeken.

De vrije zwemmomenten vonden plaats in het overdekte zwembad de Vrolijkheid in Zwolle en in het openluchtbad in Zwolle. Beide zwembaden hebben baden waarin je kan staan en baden waarin je niet kan staan. Jur had geen drijfmiddelen om als hij kon staan in het water en 1 kurk als hij niet kon staan. Het feitelijke gedrag van Jur en de lesgever zijn geobserveerd. De beelden zijn naast de uitkomsten van de interviews gelegd om zo achterliggende motivaties en ideeën boven tafel te krijgen.

De volgende deelvragen worden met deze observaties beantwoord:

- op welke momenten vindt Jur het spannend?
- Wat is effect van de aanpak binnen het lesgeven op het zwemniveau van Jur?
- Hoe gaat de lesgever om met de angst van Jur?
- Wat is het effect op de zwembeleving van Jur?

Focusgroep interview

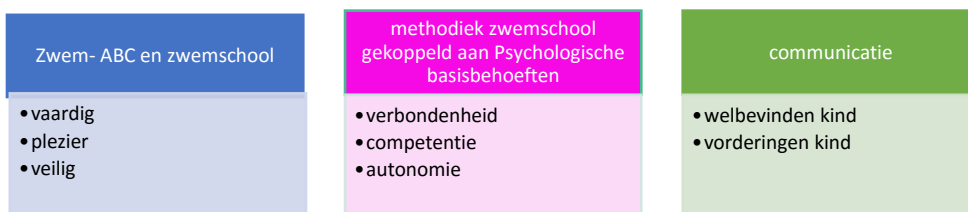
Focusgroep interview met 4 kinderen naar aanleiding van hun eigen tekeningen over zwemles. Om te voorkomen dat Jur doorheeft dat de focus van deze case op hem ligt is er gekozen voor een focusgroep. Om het perspectief van Jur in beeld te brengen is er door hem een tekening gemaakt over de zwemles. De opdracht was: "Maak een tekening over jouw zwemles". Het maken van een tekening zorgt ervoor dat kinderen vooraf al nagedacht hebben over het onderwerp. In een focusgroep gesprek kan door enkele algemene vragen veel informatie verkregen worden. De beelden zijn meegenomen naar het gesprek en waren onderdeel van het interview. De volgende deelvragen worden met dit focusgroep interview beantwoord:

- op welke momenten vindt Jur het spannend?
- Wat is het effect op de zwembeleving van Jur?

Semigestructureerde diepte interviews

met de ouders van Jur en met de manager van 'Zwemschool Wim Van Goor'.

Figuur 1 thema's en codes semigestructureerde diepte interviews

Vooraf heb ik uitgezocht wat er binnen het zwem-ABC en de zwemwereld belangrijke punten zijn als het gaat om leren zwemmen. Deze drie begrippen heb ik als 3 codes gezet in het linker vak in figuur 1. Daarna is het onderwijs van de zwemschool bekeken die dezelfde begrippen hanteert. Vanwege de pedagogische visie van de zwemschool om uit te gaan van het kind zijn vaardig, plezier en veilig gekoppeld aan de drie psychologische basisbehoeften van Deci en Ryan (1985) en opgenomen in het middelste vak in figuur 1. Als laatste vak is de communicatie met 2 codes meegenomen, omdat communicatie met ouders als belangrijk item voor zwemplezier in de meeste bronnen werden genoemd (Berk e.a. 2009; Buisman 2008; Jonkers 2009; Hilhorst, 2016) rechter vak figuur 1. Het vooraf bepalen van begrippen en die in een tabel verder uitwerken tot vragen heeft geholpen om structuur aan te brengen. In een interviewschema zijn algemeen geformuleerde vragen opgesteld (bijlage 1 zwemschool, bijlage 2 ouders). Dit gaf de mogelijkheid om door te vragen als de respondenten iets interessants zeiden. De bedoeling was om vanuit het perspectief van de respondent gedetailleerde informatie te verkrijgen over het denken en handelen van zwemschool W.J. van Goor. Uit de interviews worden achterliggende motivaties, gedachten en ideeën helder die vanuit observaties niet zichtbaar zijn. De volgende deelvragen worden met deze interviews beantwoord:

- waar komt de angst bij Jur vandaan?
- Wat is het effect van de aanpak binnen het lesgeven op het zwemniveau van Jur?
- Wat is het effect op de zwembeleving van Jur?

- Wat is het pedagogisch perspectief van de zwemschool?
- Wat is het perspectief van de ouders van Jur op leren zwemmen?
- Hoe verloopt de communicatie tussen de zwemschool en de ouders?

Participanten

Observaties binnen de lessituatie: 8 kinderen in de leeftijd van 5 en 6 jaar en een volwassen lesgever.

Focusgroep interview: 4 kinderen in de leeftijd in de leeftijd van 5 tot 7 jaar.

Diepte interview met manager zwemschool W.J. van Goor.

Diepte interview ouders van Jur.

Perspectieven

Er worden drie verschillende perspectieven belicht.

Perspectief zwemschool

Het beschreven perspectief van Zwemschool W.J. van Goor op het leren zwemmen is: 'met plezier, en vaardig' met het kind als uitgangspunt en ongedwongen.

Zwemschool W.J. van Goor verzorgt al meer dan 25 jaar zwemlessen in Zwolle. De Zwemschool is nauw verbonden aan de Academie Lichamelijke Opvoeding in Zwolle (Calo). Er wordt gewerkt met lesgevers die een HBO werk en denk niveau hebben. De lesgevers zijn allemaal intern opgeleid, studierend of afgestudeerd aan de Lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (Calo) van de Hogeschool Windesheim in Zwolle.

Zwemmen wordt gezien als een activiteit wat je leert voor je hele leven. Daarom stellen ze niet het zwemdiploma, maar juist de zwemvaardigheid van het kind centraal.

De zwemschool staat bekend om het hoge vaardigheidsniveau waarmee de leerlingen afzwemmen. De didactische keuzes die zwemschool maakt komen voort uit de visie: keuze is om de leerlingen een vaste begeleider te geven, kleine lesgroepjes, een uur lestijd per week, les in een pedagogisch klimaat en op een speelse manier leren zwemmen.

De zwemschool wijst de ouders ook op valkuilen zoals afkeuring en pushen door ouders, wat leidt tot frustraties bij kinderen. Kinderen moeten de leersituatie als plezierig ervaren en ieder kind heeft zijn eigen tijd nodig om te leren zwemmen. Er is een digitaal leerlingvolgsysteem waar ouders de vorderingen van hun kind kunnen volgen.

Perspectief van de ouders

De ouders van Jur hebben allebei de Nederlandse nationaliteit en opleidingsniveau HBO+. De moeder van Jur is verpleegkundig specialist en de vader van Jur werkt als opleidingsdocent bij een ROC. Ze hebben bewust gekozen voor Zwemschool W.J. van Goor vanwege de pedagogisch didactische aanpak waarbij de kinderen in kleine groepjes zwemmen. Daarnaast spelen ook logistieke redenen een rol. Kinderen van vrienden en kennissen gaan op hetzelfde moment naar zwemles het halen en brengen van de kinderen wordt onderling op elkaar afgestemd.

Perspectief Jur

Jur is vijf jaar en zit in groep 2, op motorische of cognitief vlak zijn er geen bijzonderheden. Jur heeft op zijn tweede jaar hij een vervelende ervaring in het zwembad en daarna is hij niet meer volledig vrij in het water. Watervrij houdt in dat kinderen water leren kennen en zich er prettig in voelen. Ze leren drijven op de buik en op de rug waarbij ze ook draaien van buik naar rug en weer andersom. Ze vinden het leuk om te water te gaan en er uit te klimmen. Onder water gaan en onder water kijken horen hier ook bij (NPZ| NRZ).

Vader van Jur: *“Hij is een keer in het zwembad gevallen toen hij een jaar of twee was. Toen had hij de hele middag lekker in het zwembad gespeeld en hij had zijn bandjes af gedaan. Daarna gingen we douchen. Wij waren al richting de douche gelopen en op het moment dat we er onder stappen, valt hij terug in het water en is hij echt onder water gekomen. Jij hebt hem gelijk er uit gehaald.”*

Moeder van Jur: *“Dat incident met in het zwembad vallen is voor hem echt een heel nare ervaring geweest. Ik stond min of meer naast hem en was net te laat om hem te grijpen. Hij is nog wel een keer onder water gegaan terwijl hij er niet op gerekend had. Daar heeft hij meerdere incidenten mee gehad. Wel met bandjes om of zo, maar dat het hem net overkwam. Vorig jaar op de camping toen gooide die Belgische meneer alle kinderen er in, dus Jur ook.”*
“Rondom die incidenten zie je wel paniek.”

Data analyse

Foto's gemaakt tijdens de zwemlessen zijn, met toestemming van de ouders, opgenomen in dit document.

De filmbeelden van de zwemlessen en enkele vrije zwemmomenten zijn gebruikt om in beeld te brengen wat het concrete gedrag van Jur is. Zo is te zien of hij angstig is of plezier heeft. Op welk moment en bij welke activiteit hij het spannend vindt of juist leuk. Hoe hij reageert op het handelen van de leerkracht of een andere begeleider. Daarnaast is het handelen van de lesgever in beeld gebracht. Hoe wordt het pedagogisch klimaat tot stand gebracht. Het focus interview en de twee diepte interviews zijn volledig uitgeschreven tot word documenten (bijlagen 3, 4 en 5). Vervolgens zijn de belangrijkste aspecten er uit gefilterd. In de analyse zijn zinnen en fragmenten geselecteerd om een beeld te krijgen van de besproken aspecten. De geselecteerde delen zijn gecodeerd zodat deze met elkaar vergeleken kunnen worden.

Aspect	code
Plezier/ verbondenheid	Veilig voelen bij leerkracht
	leuk
	watervrij
	Spanning/ angst
	Pedagogisch didactische keuze zwemschool
Vaardigheid/ competentie	Zwemdiploma A en B
	moeilijk
	makkelijk
	Wat is spannend
Veiligheid/ autonomie	Kind los laten/zelfstandig
	Zelf doen zelf durven
communicatie	leerlingvolgsysteem
	Vaardigheden en beleving

Door de te kijken naar de verschillen en overeenkomsten binnen de aangebrachte codering zijn er verbanden gelegd en wordt er antwoord gegeven op de deelvragen en de hoofdvraag (Baarda e.a., 2009). Soms zijn citaten voor de leesbaarheid iets aangepast.

Anonimiteit

Naast Jur waren er meer kinderen die in beeld of geluid te zien of te horen waren. Deze groep bestond uit minderjarige leerlingen in de leeftijd tussen de vijf en zeven jaar daarom is er een *active informed consent* uitgegaan. Dit betekent dat alle ouders/verzorgers van de leerlingen via een formulier of mondeling toestemming hebben geven dat hun kind aan het onderzoek mocht deelnemen (bijlage 6). De kinderen die genoemd worden hebben in het echt een andere naam.

Voor de start van de interviews is aan alle respondenten volledige anonimiteit beloofd. De namen zijn uit het onderzoek gehaald en bij de interviews met de ouder en manager van de zwemschool zijn daar letters voor in de plaats gekomen.

Resultaten

De analyse van de observaties en de interviews hebben zichtbaar gemaakt hoe het beleid en handelen van Zwemschool W.J. van Goor effect hebben gehad op de zwembeleving, de vaardigheden en het gevoel van veiligheid van Jur. De hieronder beschreven items van de SDT zijn los van elkaar beschreven maar de onderlinge relaties zijn groot en hebben veel invloed op elkaar.

Plezier hebben in zwemmen en verbondenheid met de lesgever

Volgens Arno jonkers (2009) is het van groot belang voor het ontwikkelen van de zwemcompetenties dat een kind plezier heeft in het bewegen in het water en daar succeservaringen in opdoet. Dit geldt zeker voor jonge kinderen, als kinderen gecompliceerde bewegingen eindeloos moeten oefenen dan neemt de motivatie af en tevens het plezier om te zwemmen. Het is aan de lesgever om hiervoor te zorgen door goed te kijken naar wat het kind kan en te zorgen voor een goed pedagogisch klimaat. Bij Jur is het plezier om naar zwemles te gaan niet altijd aanwezig. Als hij de eerste sprong in het water gehad heeft dan is het goed.

De vader van Jur: "Hij zegt wel eens "Ik heb geen zin in zwemles" of "Ik wil niet", maar we hoeven er geen toeren voor uit te halen of allerlei dingen beloven of in het vooruitzicht stellen. Soms is het ook van, we gaan naar zwemles en dan is het goed."

Moeder van Jur: "Wat ik van de juf begrijp is als hij er maar eenmaal is, is het grootste leed geleden en gaat het verder best goed. Naderhand is hij altijd heel blij. Ook wel enthousiast wat er goed ging"

Het laten beleven van plezier aan een leeractiviteit is een belangrijke motivator. Didactische aspecten zoals spel en speelse vormen bevorderen het leren. Kinderen leren al vanaf het watervrij maken op spelenderwijze diverse basisvaardigheden voor het zwemmen. Tikspelletjes, duikspelletjes, wedstrijdjes et cetera worden in de huidige zwemlessen veelvuldig toegepast (Expertisecentrum Zwemmen). De zwemschool pakt de activiteiten spelenderwijs en sluit aan bij wat het kind kan hierdoor worden de kinderen vrijer in het water en leren ze steeds meer verschillende vaardigheden.

Manager zwemschool: "Ja, (plezier) is het allerbelangrijkste, dat heeft natuurlijk met de leeftijdsgroep te maken. Als je alleen maar aan het stampen bent kom je met 4-5 jarigen niet zo ver. Het aller allerbelangrijkste is naar je kinderen kijken, wat heb ik in de kuip en de meesten zijn 4-5-6 jaar, daar moet je ook spelenderwijs mee aan de slag in het zwemmen"

Om te zorgen dat een kind zich veilig en verbonden voelt bij de lesgever, en de lesgever zicht heeft op wat een kind kan en durft, maakt de zwemschool een aantal bewuste keuzes. Keuzes in de groeps grootte, vaste begeleiders en in het aanbieden van de methodiek. In de eerste plaats om het leren van de kinderen te bevorderen en in de tweede plaats om het leren van de lesgevers te faciliteren.

Manager: "Ja, dat is heel bewust, kleine groepjes. Ik denk dat je als je groepen groter maakt, dat je de helft niet meer ziet, van wat je kinderen aanleren. Je bent dan je overzicht kwijt. Ik denk als je heel erg ervaren bent dat je er twaalf aan kan bij wijze van. Maar we hebben over het algemeen te maken met studenten van de CALO, dus ook daarin is het een bewuste keuze om de groep klein te houden. Overzicht houden dat je kan zien wat de kinderen leren en van daar uit kan corrigeren en nieuwe vaardigheden kan aanleren."

Manager: "Dat (de lesgever gaat mee naar het volgende bad/ fase) is ook weer een bewuste keuze. Dat heeft ook weer met de leeftijdscategorie te maken. Je hebt 4-5-6 jarigen en die zijn gewoon bij gebaat, een stukje veiligheid van de juf of meester van ik ken jou, ik weet wat jij kan of niet kan. En op het moment dat er constant weer iemand anders tegenover jou staat. Ik denk dat het niet bevorderlijk is voor het leerproces en voor het algemene welzijn van het kind. "

Jur heeft een vaste lesgever Yentle. Aan de ouders van Jur de vraag of ze dit fijn vinden?

Vader Jur: "Als het klikt wel. Ik heb wel het idee dat van wat ik er nu van gezien heb dat dat zo is. Zowel voor Jur als voor de rest van de groep. Het geeft wel vertrouwen. Ze kan ook groei zien of waar ze bij individuen extra aandacht aan moet besteden."

Moeder van Jur: "Ik weet niet of hij in het bijzonder op haar gesteld is. Sara heeft dat veel meer bijvoorbeeld. Die heeft het überhaupt wel, dat ze zich mee hecht aan een bepaald persoon. Volgens mij is hij op zijn gemak. Want als dat niet zo zou zijn, dan zou dat een veel groter drama zijn bij het afscheid nemen van mij of jou."

De begeleiding binnen deze eerste zwemlessen is er ook op gericht dat naast het aanleren van vaardigheden een goede relatie wordt opgebouwd door vertrouwen te geven, uitnodigende activiteiten te creëren en veiligheid te bieden (van Herpen, 2014). Uit de observatie van de eerste zwemlessen in oktober is te zien dat Jur het niet prettig vond om water direct over zijn hoofd te krijgen. In overleg met Jur wordt het water vanuit een pion uit de kleine opening eerst over zijn schouders en buik gegoten. Pas een les later gaat op initiatief van Jur het water over zijn hoofd. Uit de analyse van de observaties en de interviews wordt duidelijk dat Jur niet volledig vrij is. Onderdelen zoals water over zijn hoofd, op zijn rug drijven en in het water springen vind hij spannend. Hier wordt elke keer aandacht aan besteed en Jur krijgt hier extra begeleiding op. Jur zegt zelf over het onderwater zijn en het op zijn rug drijven het volgende:

Interviewer: "En Jur staat er bij jou ook iets op de tekening wat je niet zo leuk vindt?"

Jur: "Als ik onder water ga kijken"

Interviewer: "Dat je onder water gaat kijken? Vind je dat niet zo leuk?"

Jur: "Nee, dan krijg ik de hele tijd water in mijn ogen"

Interviewer: "Omw, dat vind jij lastig"

Melle: "Dan moet je ook je ogen dicht doen"

Jur: "Maar soms vergeet ik, dan denk ik dat ik een duikbril op heb of ik kan gewoon niet zo lang mijn ogen dichthouden."

Jur: "Soms vind ik het nog moeilijk om een beetje in het water te drijven"

Interviewer: "Op je rug?"

Jur: "Ja."

Interviewer: "En vind je het dan ook spannend?"

Jur: "Niet zo heel erg"

De lesgevers Saar en Yentle pasten in het begin hun begeleiding en activiteiten aan op wat ze bij Jur zagen. De zone van de actuele ontwikkeling wordt zichtbaar als een leerling vanuit een gegeven opdracht zelf laat zien welke oplossing hij voor de gegeven uitdaging heeft. Door spelenderwijs met kinderen kleine opdrachtjes uit te voeren wordt er gekeken wat ze kunnen en wat ze aandurven. Het gaat om kijken wat de beleving is van de leerling en wat de vaardigheden zijn van de leerling. Yentle zet geen druk op Jur om dingen te doen die hij echt niet wil. Wel pakt ze door om hem de drempel over te helpen aan het begin van de les.

Vader van Jur: *“Zoals gisterenochtend dat ze eigenlijk al bij het begin door heeft dat Jur het moeilijk vindt en gelijk al met de hand naar hem toe komt “Kom Jur we gaan er in springen”. Zonder dat daar iets bijzonders van gemaakt wordt. Jur reageert daar ook op, hij ging ook mee, hij liet mij los ging met haar mee en springt er in. Ze hoeft hem niet te duwen, of niet te praten, het is gewoon hopsakee.”*

“Hij heeft ook wel eens verteld dat er een andere juf is, dat was prima, was meer een mededeling en dat was verder goed. Ik hoor hem nooit over dat het niet goed is, of dat hij bang is of iets moet.

In de aanleiding staat een stap terug in de ontwikkeling beschreven op het moment dat Jur twee kurkjes om kreeg. Jur heeft nog geen zicht op wat zijn eigen mogelijkheden zijn, het vertrouwen haalt hij uit de drijfmiddelen en de hulp van Yentle. Het inspringen en het drijven en werden door de nieuwe drijfmiddelen lastiger om zelfstandig uit te voeren. Er wordt een stap terug gedaan in de drijfmiddelen de vleugels en het kurkje gaan weer om en dit geeft Jur weer rust.

Moeder van Jur: *“Wat betreft in het water durven springen met drijfmiddelen, dat helpt je weer boven komen plus je eigen inspanningen daarbij. Daar hebben we ook een paar keer in de afgelopen tijd met hem nadrukkelijk op geïmproviseerd. Zeker als we wisten dat hij een zwemles zou missen.”*

Vanuit de observaties komt naar voren dat drijven op de rug en in het water springen onderdelen zijn die Jur spannend vindt. Zijn ouders geven ook aan dat Jur niet concreet aangeeft wat hij spannend vindt. Het is alleen zichtbaar in zijn gedrag als hij in het water is. In een gesprek heeft hij het over buikpijn.

Interviewer: *“We hadden het net over Jur, hij heeft buikpijn. Maar geeft ie zelf aan wat hij lastig vindt? Geeft hij zelf aan ik vind het eng om er in te springen of ik vind het eng om...?”*

Moeder van Jur: *“Bij Jur slaat alles op zijn buik op het moment dat hij gespannen is. Of hij nou geen zin in school of geen zin in zwemmen heeft. “Ik heb buikpijn”. Nee, ergens in het verhaal komt het wel een keer...”*

Vader van Jur: *“Ja, ik voel me niet lekker, ja... Maar (niet) echt concreet “Ik ben bang om mijn hoofd onder water te krijgen” of “Ik heb er geen zin om er in te springen”*

Moeder van Jur: *“Hij heeft wel eens gelijk na de zwemles verteld “Ik heb me wel verslikt, maar het ging heel snel goed”. Op dat punt hebben lastige dingen gezeten. Daar was hij op een gegeven moment heel erg mee bezig, maar dat komt ook omdat wij weer heel erg probeerde uit te leggen “Je moet alles dicht houden op het moment dat je onder water bent”, “Niks door je neus, niks door je mond”. Dat is misschien ook een combinatie omdat wij er dan de nadruk op legden. Veel meer dan dat soort dingen niet.”*

De ouders van Jur kiezen er voor om vaker samen met hem te gaan zwemmen. Ze willen dat hij regelmatig blijft zwemmen en dat hij gemotiveerd blijft om te zwemmen. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van de ouders en de zwemschool. Jonkers (2009) benadrukt het belang van plezier en dat een kind vanuit de eigen belevingswereld en mogelijkheden leert omgaan met water.

Maart 2016: vrij zwemmen

“Samen met Melle, Jur en de moeder van Jur ga ik een middag zwemmen. Jur en Melle hebben allebei 1 kurk om. Jur is volledig ontspannen en loopt het ondiepe water in, hij zet af van de bodem en laat zich languit op zijn buik drijven. Melle komt naast hem drijven en al kletsend laten ze zich wat ronddobberen. Ze kunnen staan in dit bad en al spelenderwijs gaan de jongens met hun hoofd onder water. Ze proberen om onder water te kijken. Dat gaat makkelijker met een duikbril op dus die worden uit de tas gehaald. Even later gaan ze samen van de rand in het water springen, eerst springt

Jur nog in de armen van zijn moeder maar later wil hij het alleen doen. Als we naar het diepe bad gaan wil Melle van het startblok springen. Ik vis hem bij de eerste sprong uit het water en daarna gaat hij zelf. Jur zit aan de kant te kijken en zegt dat hij dat ook wil maar dan moet ik hem wel helpen. Ik vraag wat hij voor hulp van mij verwacht, Jur wil dat ik hem in het water opvang als hij springt. Jur gaat op het startblok staan en maakt oogcontact. Ik steek mijn handen in de lucht en knik, hij wacht een tijdje en opeens springt Jur in mijn armen. Na enkele sprongen geeft hij zelf aan dat ik niet meer hoef te helpen. Dan gaat Melle van de duikplank en weet Jur te overtuigen om ook te gaan. Jur staat op de duikplank en durft niet te springen. Hij roept mij en ik zwem richting de duikplank, dan springt Jur in het water. Er zullen die middag nog veel sprongen volgen.”

Moeder van Jur: “Daar wil hij nadrukkelijk laten zien dat hij van het randje kan springen. Zelfs van de startblokken en de volgende stap van de lage duikplank. Daar komt hij zelf mee, dus niet omdat ik het gezegd heb. Ik proef daarin ook op dat vlak dat hij de motivatie heeft om dat wel te doen. En daarna zijn we nog een keer zelf geweest”.

Vader Jur: “En daarna had hij dat ademen beter door. Sindsdien is het niet meer van te voren thuis al van geen zin en buikpijn. Dan zeggen we zaterdag gewoon “even zwemmen” en dan is het goed.

Als Jur een tekening maakt over zijn zwemles dan tekent hij zichzelf op het startblok want aan het einde van de les springt hij nu zelf met een kurk om van het startblok.

Jur: “Ik heb mijzelf getekend en ik ga duiken van startblok twee en ik heb startblok een erbij getekend en het zwembad en ik heb het touw er bij getekend. Ik vind het leuk dat ik van startblok twee spring.”

Vaardigheden als onderdeel van competentie

Om vaardigheden te kunnen verwerven moet de lesstof aansluiten bij het niveau van de leerling. Om een leerling vertrouwen te geven in zijn eigen mogelijkheden begin je met het aanbieden van eenvoudige opdrachten en activiteiten. Naar mate de les vordert ga je complexere activiteiten en opdrachten aanbieden. In meer dan onderwijs worden de inzichten van Vygotski als volgt samengevat: 'Als je een kind stuurt in de richting van het verwerven van oplossingsmethoden die het zelfstandig nog niet zou hanteren, wordt vooruitgegrepen op de zone van de naaste ontwikkeling' (Alkema e.a., 2011, p. 193). Werken op het goede niveau van een leerling vraagt van de lesgever dat hij goed inzicht heeft in het niveau van de leerling, zodat er oefenstof wordt aangeboden dat op niveau is, en ook oefenstof dat net boven dat niveau is. (Mezenberg, van Reede en van Herpen, z.j.). Wat ik hierboven had beschreven over het springen van het startblok had Jur al eerder ervaren in een van zijn eerste lessen in oktober 2015.

Jur sprong de eerste twee lessen niet in het water maar ging op de rand zitten en liet zich in het water zakken. Yentle bood daarop Jur ondersteuning bij het in het water springen door beide handen vast te pakken en hem zo te begeleiden dat zijn hoofd niet onder water ging. In dezelfde les ging Jur steeds een stapje verder. Aan het einde van de les sprong Jur naar Yentle die in het water stond zonder een hand vast te houden. Ze ving hem op tijd op zodat hij niet onder water ging met zijn hoofd.

Een competentie is volgens Alkema e.a. (2011) een combinatie van vaardigheden, kennis en attitude. In het handelen van een leerling zie je of hij de benodigde kennis, vaardigheden en attitude kan toepassen. Dit houdt ook in dat de lesgever zijn lesstof betekenisvol en aangepast aanbiedt in een situatie passend bij de mogelijkheden van de leerling. Van Dokkum (2013) zegt hierover dat je niet eendimensionaal naar een kind kijkt. Aspecten als motoriek, leervermogen, socialemotionele ontwikkeling en de fysieke mogelijkheden van een kind neem je mee in het leerproces. Bij het Zwem-ABC zijn de eerder genoemde zwemslagen schoolslag, enkelvoudige rugslag, borstcrawl en rugcrawl complexe vaardigheden voor jonge kinderen om te leren. Omdat de leeftijd van kinderen de laatste jaren is gedaald van zes tot zeven jaar naar vier tot vijf jaar is het voor ouders belangrijk om te weten dat kinderen dit wel kunnen leren maar dat het voor jongere kinderen langer duurt.

Manager zwemschool: *"Ik denk dat dat een cultureel iets is, dat we met zijn allen zoiets hadden van mijn kind moet met vier al kunnen zwemmen. Ik denk dat dat nu en gewoon over het algemeen binnen school, er wordt er steeds meer van die kinderen gevraagd, terwijl sommige kinderen op een bepaalde leeftijd aan bepaalde dingen nog helemaal niet aan toe zijn. En dat probeer ik in mijn eerste zes weken al een beetje te filteren. Dus als ik zie echt zie, dit komt gewoon echt niet goed, dit is veel te vroeg, dan geef ik dat aan.*

Ze willen dat ouders hier bewust van zijn. De zwemschool stelt zichzelf hoge eisen als het gaat om zwemvaardigheid en zwemveiligheid. Het gaat om een blijvend en duurzaam resultaat wat zorgt dat een leerling veilig leert zwemmen. De zwemschool staat bekend om het vaardigheidsniveau waarmee de leerlingen afzwemmen.

Manager: *"Als ik A en B lees, dan lees ik het niveau wat wij afvragen, dat is gewoon heel erg belangrijk. Dus wij zitten wel heel erg op technische vaardigheden, dat dat goed is, is dat veiliger, want dat je houd je het makkelijker en langer vol."*

Interviewer: *"Jullie zitten echt op goed leren zwemmen staat er, maar wat is dan in jullie optiek goed?"*

Manager: *"Technisch juist. Waardoor je stuwing krijgt, waardoor je uitdrijfmomenten krijgt, waardoor je makkelijk 50 meter vol kan houden voor je A diploma. En dat je niet als een hondje aan*

het krabbelen bent en met je hoofd boven water blijft. Dat ook je echt ziet dat kinderen glijden, dat ze een uitdrijfmoment hebben. “

Naast het technisch zwemmen wordt ook naar het gedrag en of het kind er aan toe is om naar zwemles te gaan, beoordeeld door de zwemschool. Het verschuiven van de leeftijd binnen het zwemonderwijs zorgt ervoor dat het onderwijs nu gericht moet zijn op het jonge kind. Maar een kind moet er wel aan toe moet wel competent zijn om te kunnen en willen deelnemen. Het gaat om vaardigheden, kennis maar ook attitude.

Manager zwemschool: *“Natuurlijk moet je die dingen aanleren, daar ben je ook heel druk mee bezig, maar ook kijken naar hoe de kinderen zijn, of ze dat aankunnen ja of nee.”*

“Wat we doen is, ik bekijk alle kinderen na de eerste zes weken, omdat ik denk dat de kinderen die een uur les hebben, de vijfjarigen hebben een uur les, dat je daar wel aan toe moet zijn. Hoe doe je het gedragsmatig, kan je dat een beetje aan, kan je zelfstandig oefenen, hoe zit je qua angst, vind je het heel erg eng ja of nee. En beweging technisch kan je dat een beetje aan.

De ouders van Jur vinden goed leren zwemmen belangrijker dan het aantal maanden dat de lessen gaan duren. Zij realiseren zich goed dat het leren zwemmen meer is dan het aanleren van de zwemslagen.

Moeder van Jur: *“ Natuurlijk wil je ook niet dat het eindeloos duurt, maar belangrijkste is dat het goed aangeleerd wordt.”*

Vader van Jur: *“Ook in een balans dat hij het nog leuk vindt als hij eenmaal die diploma's heeft. Dat hij er niet doorheen gejaagd wordt en dat hij zijn diploma haalt, dat 't zo'n traumatische ervaring geworden is dat hij er geen zin meer in heeft en niet meer gaat zwemmen”.*

In eerste instantie wordt de lessituatie aangepast als het alleen gaat om vaardigheden dan wordt de oplossing eerst gezocht binnen de les.

Moeder van Jur: *“ Een paar keer heeft ze (Yentle) mij opgezocht om aan te geven van het is goed gegaan, of het is tóch goed gegaan. En om wel aangegeven dat hij wel vordert ondanks de strubbelingen en problemen die hij heeft.”*

De manager zegt hierover het volgende: *“Je kan altijd differentiëren. En zo lang het voor de lesgever differentiëren is, proberen we de groep bij elkaar te houden. Mocht dat niet meer kunnen, dat de verschillen te groot zijn en dat de verschillen in oefenstof te groot is zeg maar, dan wil ik nog wel eens schuiven. Dat houdt in dat bijvoorbeeld een groepje doorschuift terwijl een kindje toch in dat zelfde badje blijft en dan wel een nieuwe juf of meester krijgt.”*

Het kan voorkomen dat het niet lukt om een leerling de vaardigheden te leren binnen de lessituatie. Een kind heeft dan extra begeleiding nodig. De zwemschool voorziet hierin door altijd een lesgever extra te hebben die begeleiding kan bieden daar waar nodig is. Ook Jur heeft extra begeleiding gehad bij het leren drijven op zijn rug. Omdat dit te maken had met het ontbreken van autonomie kom ik hier later op terug.

Vader van Jur: *“Ik heb haar deze week niet gezien, maar er liep altijd een dame met z'n lok, die volgens mij heel veel zeg maar “bijzondere kinderen” begeleide. Naar het andere bad nam, apart nam. Dat vond ik wel een heel mooi iets. Dat er door de groepen heen iemand extra rond liep die individueel mensen even 10 minuten extra aandacht gaf. Misschien niet altijd maar wel de bijzonderheden. Dat die mogelijkheid er is en dat het niet zeg maar als een soort worst er doorheen*

gedouwd wordt. Maar echt, op het moment dat iemand andere aandacht nodig heeft dan wat er in de groep gebeurt, dat dat blijkbaar kan of dat dat mogelijk is om iemand weer in het spoor te krijgen. Dat vind ik wel mooi. Dat vind ik, als je het hebt over professionaliteit, dan heb ik het liever dat ze zo iemand rond hebben lopen, dan dat ze een tabelletje extra hebben in de rapportage.”

Veiligheid als voorwaarde voor autonomie

Observatie mei 2016:

De rugcrawl beenslag werd geoefend. Nadat Jur in het water was gesprongen durfde hij niet op zijn

rug te gaan liggen. Het duurde 4 min en 38 sec. voordat Jur het eerste baantje op zijn rug zwom. In deze tijd is hij drie keer op de kant geklommen om zijn kurkjes goed te doen. Ook kreeg hij vleugeltjes als extra ondersteuning om stabiel te liggen op zijn rug. Bij het op zijn rug gaan “liggen” pakte hij de kant vast. De vierde keer dat hij uit het water klom deed Yentle de kurkjes opnieuw om maar ook dat was niet voldoende. Pas toen Yentle het hoofd van Jur ondersteunde en hem aanmoedigde om te gaan drijven zwom hij voor de eerste keer weg.

In de zwemlessen is alleen sprake van autonomie als het gaat om zelfstandig oefenen van de vaardigheden. Eigen keuzes maken en hier ook bewust ruimte voor geven is tijdens de observaties niet gezien en niet besproken in de interviews. Wel wordt de leerlingen de keuze gegeven om een oefening op eigen wijze uit te voeren. De begeleiding die Jur kreeg door hem vleugeltjes in zijn handen te geven zorgde ervoor dat hij zelfstandig een baantje kon zwemmen. Van den Bergh en Ross (2015) noemen de extra begeleiding, door vleugeltjes in zijn handen te geven, ‘scaffolding’. Jur had geen autonomie als het ging om drijven op zijn rug. Hij voelde zich duidelijk onveilig en had meer ondersteuning nodig om binnen deze lessituatie tot leren te komen. De vaardigheden gingen over drijven op zijn rug, de enkelvoudige rugslag en de rugcrawl maar de kern van het probleem was het ontbreken van veiligheid om dit zelf aan te gaan. Hij voelde zich niet zeker van zijn eigen mogelijkheden en daardoor voelde hij zich niet veilig genoeg om zelfstandig te kunnen leren. Zoals al beschreven onder vaardigheid en competentie: de zwemschool zet extra begeleiding in om kinderen vaardigheden te leren. Deze vorm van begeleiding wordt ook ingezet als kinderen angstig zijn. Hieronder legt de manager uit hoe dit georganiseerd wordt en waarom ze kiezen voor deze extra begeleiding.

Interviewer: *“Hebben jullie een apart groepje voor kinderen die angstig zijn?”*

“Nee, wat we doen is af en toe iemand extra inzetten. Er zijn vier vaste groepjes met vier vaste lesgevers en we hebben een vijfde rondlopen. En die kan eventueel met kinderen die heel bang zijn aan de slag. Bijvoorbeeld de overgang van kurkjes en vleugeltjes naar twee kurkjes is een heel spannende voor kinderen die het heel eng vinden. Dat is dan juist een moment waarop die vijfde lesgever daarmee aan de slag kan of dat ik zelf daarmee aan de slag kan om zo’n kind daarmee te helpen. Om die overstap te maken”.

De ouders van Jur hebben deze begeleiding ook gezien en spreken hun waardering uit voor deze aanpak ze zien het effect op de zwembeleving van hun eigen kind en dat van andere kinderen die deze begeleiding krijgen. Wat voor hen niet helemaal duidelijk is, of dit nu altijd plaats vindt of alleen als een kind dit nodig heeft.

Moeder van Jur: *“Paar keer gezien is dat, in de tijd dat het meisje dat ook zo angstig was in de groep zat. Dat ze (Yentle) ook M. nog wel even er bij haalde. Dat M. even met een paar kinderen aan de slag ging. En dat ze (Yentle) dan Jur en eventueel een paar anderen wat extra aandacht kon geven. Maar*

of dat sowieso wel gebeurd, of dat dat in het bijzonder is gebeurd, omdat er bij hem problemen zijn dat kan ik niet beoordelen.”

Vader van Jur: “Het voorbeeld wat je net ook noemt dat M. op de achtergrond aanwezig is, maar op het moment dat er bijzonderheden zijn, met zo’n meisje wat extra bang is of Jur waar het net langzamer of anders loopt dan bij de rest, dat zij ook meedraait in de groep zodat er toch individueel aandacht besteed kan worden aan wat groepsleden. Ik denk dat dat ook wel mooi is, want dan gaat voor iedereen alles in zo’n programma verder. Bijzonderheden krijgen extra aandacht, waardoor ze weer kunnen aansluiten. Ik denk wel dat dat een plus is”.

Observatie juni 2016:

Er vindt een wissel plaats van bad. De reden is dat de kinderen die in een andere groep zitten en bijna diploma mogen zwemmen voorwerpen van de bodem gaan duiken. Dit opduiken kan alleen in een ondieper deel van het zwembad. Het groepje van Jur mag wisselen en gaan in het bad bij startblok 3 en 4. Jur heeft een grote glimlach op zijn gezicht en hij roept naar zijn vader “Pap, we gaan in het diepe zwemmen!” er is geen spanning meer te zien bij Jur. Jur voelt zich zeker van zichzelf en heeft geen extra begeleiding meer nodig. Hij heeft net als de rest van zijn groep 1 kurk om en Yentle hoeft hem geen hand meer te geven om in het water te springen. Jur staat op de hoge kant kijkt Melle aan ze maken tegelijk een grote sprong het water in. Hij verdwijnt helemaal onder water en als hij boven komt roept hij naar Melle “ik kwam verder!” Dan draait hij zich om legt zijn oren in het water en zwemt rustig en stabiel op zijn rug de enkelvoudige rugslag tot de lijn. Daar is Melle ook aangekomen snel klimmen ze allebei uit het water en gaan snel weer op de hoge kant staan. Joepie nog een keer!

Communicatie

In 2008 en 2013 hebben twee studenten die werkzaam zijn bij de zwemschool een onderzoek gedaan vanuit hun opleiding aan de Calo. Beide onderzoeken gingen over communicatie tussen de zwemschool en ouders. Uit het onderzoek gehouden in 2013 door Dorien Vogel gaf 94 % van de ouders aan tevreden te zijn.

Onderzoeken geven het belang aan van goede communicatie tussen de zwemschool en de ouders (van den Berk e.a., 2009; Wisse e.a. 2009; Hilhorst 2016). De website van de zwemschool heeft naast organisatorische informatie ook inhoudelijke informatie. Er is een informatie moment voor de ouders de eerste les dat de kinderen starten. Ook kunnen de ouders de vorderingen van hun kind volgen in een leerling volgsysteem.

Uit het interview met de ouders van Jur werd duidelijk hun zorg niet zozeer lag op zijn vaardigheden maar meer op zijn welbevinden. Voor ouders en lesgevers is het goed om zich te realiseren dat ruimte geven aan plezier en exploratie belangrijker voor het kind zijn dan het halen van een diploma (Jonkers 2009). Plezier laat zich niet in een systeem vangen en vraagt om een meer persoonlijke manier van communiceren.

Vader van Jur: “Het is in die zin ook wel, waar we het in het begin over hadden, het was al snel duidelijk dat het bij Jur niet vanzelf ging en dan heeft het ook niet zoveel zin om naar zo’n systeem te kijken. Dat zegt iets meer over het tempo van de voortgang dan of er voortgang is. Ik denk dat dat laatste op het moment belangrijker is dan dat hij op schema ligt. Dat is niet interessant Laten we eerst maar eens zorgen dat hij plezier in het water heeft. In mijn beleving is dat groeiende”

De moeder van Jur denkt dat het leerlingvolgsysteem er is omdat de druk van ouders op de zwemschool steeds groter wordt. Zelf vindt ze de meerwaarde van de 5 minuten aan het begin en einde van de les, en de kijkweek eens in de 6 weken, groter. Ze wil met eigen ogen zien wat de beleving van Jur is. Ze zegt hierover: "Ik weet niet waarom dat ooit is opgezet, maar ik denk dat dat te maken heeft met dat we als ouders steeds nauwgezetter betrokken willen zijn bij alles wat met onze kinderen gebeurt. En dan meer van details op de hoogte zijn, dat kan zijn dat het daarom opgezet is, ook vanuit die behoefte. Het is mooi om een stukje van het begin te zien en een stukje van het eind. En af en toe een keer kijken. Dat vind ik leuker en belangrijker. "

Dat communicatie met ouders een lastig punt is geeft de manager ook aan: "Maar dat is altijd een moeilijk dingetje geweest hoor, communicatie met de klanten. Mensen willen het liefst de elke dag aan je shirt trekken en alles horen, maar daar is gewoon geen tijd voor. Die studenten moeten gewoon door en lesgeven. Dus vandaar dat ze zich bij mij kunnen voegen met vragen. In principe heb ik daar alle tijd voor, maar ook dat blijkt af en toe een drempeltje te zijn. Dat mensen toch, om deze kant op te komen. Wat mij betreft heb ik daar alle tijd voor."

Dit is nogmaals ter sprake geweest: "Dus als ik echt kinderen zie waarvan ik denk, dit gaat absoluut niet goed, dan geef ik aan de ouders aan, wacht nog even". Dat geef ik in het begin altijd aan. Die eerste zes weken als ik het idee heb dat het niet goed gaat kom ik bij je. En voor de rest leg ik het bij de ouders neer. Heb je een vraag dan kan je altijd bij mij terecht. Kom even voor de les, dan kan ik je zoon of dochter bekijken en dan kan ik je na de les een heel duidelijk antwoord geven. Ik probeer dat bij de studenten vandaan te houden, omdat ik toch wel heel veel miscommunicatie daarin opmerk. Dus ik probeer zo veel mogelijk van de communicatie bij mezelf te houden. "

Deze twee punten worden door de moeder van Jur ook genoemd: "Ik heb zelf een beetje schroom, omdat ze direct door moet na de les, om haar nog op te zoeken. Ze kwam twee, drie weken terug naar me toe om te melden "het gaat heel goed tijdens de les", omdat je natuurlijk alleen het begin en einde ziet, en ook dat hij technisch wel vorderde. Dat is wel prettig. Als je ziet "Dit gaat allemaal niet doorsnee". Ik zou niet zeggen dat je na elke les bevestiging of een verslag wilt hoe het gegaan is, maar zo nu en dan. Dat gebeurt wel, maar wel aan de minimale kant. Nogmaals, ze verwachten natuurlijk ook wel dat als wij dingen willen weten dat wij contact zoeken dit kan ook via de mail. Maar je wilt toch liefst even direct na zo'n les contact hebben. Dus ik was laatst wel heel blij dat ze zelf even bij me kwam, omdat ik zelf wel een hoge drempel voel om direct na de les haar aan te schieten, wat ze is daarna direct bezig en je wilt haar niet storen. Maar het is voldoende. Niet dat ik zeg dat t goed is, maar voldoende."

Het gaat in de communicatie ook om vertrouwen en professionaliteit. De ouders zien dit als volgt:

"Ik heb voor de zwemles begon wel eens even wat haar uitgewisseld, maar daar is eigenlijk geen ruimte voor. Maar ook hiervoor geldt dat ik wel vertrouwen heb in een professionele aanpak van als het echt niet goed zou gaan dat ze dan contact opnemen."

Ouders, zwemschool en de lesgever zijn betrokken bij de ontwikkeling en opvoeding van het kind. De verantwoordelijkheid ligt dus bij alle drie. Het is voor ouders belangrijk om op de hoogte te zijn van de pedagogische doelen en de normen en waarden die er binnen de zwemschool zijn. Deze zijn richtinggevend in de omgang met de leerlingen. Om misverstanden te voorkomen is het belangrijk om de verschillende verwachtingspatronen op elkaar af te stemmen.

Conclusie en aanbeveling

Dit onderzoek is uitgevoerd met als achtergrond het huidige zwembeleid en de algemeen heersende ideeën en theorieën over een veilig pedagogisch leerklimaat. De pedagogische aanpak van de zwemschool sluit aan bij hoe er in het huidige zwemonderwijs gedacht wordt over met plezier, vaardig en veilig zwemmen (Buisman, 2008; Berk e.a., 2009; Breedveld e.a., 2013; Dokkum, 2013; Expertise centrum zwemonderwijs, 2014; Herpen z.j.; Jonkers, 2009; Light e.a., 2007; Wisse e.a., 2009; Mezenberg e.a., z.j.). Daarnaast past de aanpak bij de uitkomsten uit algemene heersende ideeën, theorieën en onderzoeken in het onderwijs die gedaan zijn over pedagogische klimaat en motivatie waar de SDT van Deci en Ryan (1985; 2000a; 2000b) deel vanuit maakt (Alkema e.a., 2011; Bergh e.a., 2015; Eijkeren, 2013; Henneken en Hilhorst, 2009; Herpen, 2014; Schuit e.a., 2011; Stevens, 2002; Stroet, 2014).

De case studie heeft zich verdiept in de pedagogische aanpak en beleid van zwemschool W.J. van Goor. Door observaties en diepte interviews is de pedagogische aanpak vanuit drie verschillende perspectieven belicht. Vanuit de zwemschool, de ouders en het kind. Uit de resultaten zijn de vele overeenkomsten zichtbaar tussen het perspectief van de zwemschool en het perspectief van de ouders. Op alle vlakken komt naar voren dat de werkwijze en het beleid van de zwemschool past bij de visie en de wensen van de ouders.

Het effect van de pedagogische aanpak op de vaardigheden en beleving van Jur zijn positief. Jur heeft een ontwikkeling doorgemaakt wat de basis is voor vaardiger en met plezier zwemmen. Het vertrouwen in de lesgever en het vertrouwen krijgen in eigen kunnen zijn bepalend geweest voor deze ontwikkeling. Het gaat in eerste instantie om het opbouwen van een vertrouwensband, om een verbintenis aan te gaan met de leerling. Hierdoor help je een leerling om open te staan om nieuwe dingen te leren (Wassink, 2016). De SDT ondersteund de ontwikkeling van dit vertrouwen. De drie basisbehoeften staan in nauwe verbinding met elkaar om met plezier, vaardig en veilig te leren zwemmen. Alle drie de basisbehoeften hebben een plek binnen de aanpak en het beleid van zwemschool W.J. van Goor.

Betrokkenheid

Dat het belangrijk is om te investeren in een goede relatie tussen een lesgever en de kinderen komt uit de gesprekken en de observaties duidelijk naar voren. De lesgever zorgt ervoor dat er een situatie wordt gecreëerd waarin deze veiligheid er is omdat een kind pas tot leren komt als het zich veilig voelt. Jur vertrouwde Yentle omdat zij haar handelen aanpaste aan wat Jur aandurfde. Yentle heeft in haar begeleiding eerst geïnvesteerd in het opbouwen van een relatie en dit zorgde voor verbinding. Daarna werd het voor haar makkelijker om met Jur in gesprek te gaan. Een blik of het uitsteken van een helpende hand was voor hem uiteindelijk al voldoende. Als je weet wat een leerling lastig of spannend vindt dan kan je begeleiding daar op aan laten sluiten. Mezenberg e.a. (z.j.) Hebben vanuit ervaringsgericht onderwijs een zwemmethode opgezet hier staat plezier in het zwemmen centraal. Om dit plezier te krijgen en te houden is het bij (jonge) kinderen belangrijk om dit spelenderwijs aan te gaan. Door het verschillende onderdelen als spelvorm in je les te verwerken kun je zien wat ze leuk vinden en daar pas je je les op aan. Spelenderwijs ontstaat er ruimte voor een kind om te oefenen en steeds competentier te worden. Voor Jur waren veiligheid en betrokkenheid van Yentle voorwaarden om tot leren zwemmen te komen. Hij sprong niet in het water en hij ging niet op zijn rug drijven als hij zich onveilig voelde pas als Yentle hem hierin begeleidde ging hij de uitdaging aan.

Competentie

De zwemschool zet niet het zwemdiploma centraal maar de zwemvaardigheid van het kind omdat de opgedane competenties de basis zijn voor een leven lang zwemmen. Een kind leert zwemmen door te doen, waarbij fysieke ervaring en het gevoel voor water centraal staan in het leren. Omdat het

gaat om jonge kinderen in de leeftijd van vier of vijf jaar is het belangrijk om rekening te houden met de verschillen in ontwikkeling, groei, en motivatie. De zwemschool is zich hier van bewust en probeert dit gegeven ook aan de ouders mee te geven. In de eerste zes weken is dit een van de belangrijkste taken van de manager om dit te monitoren. "De lesgever creëert een rijk ingerichte leeromgeving waarbij kinderen leren begrijpen waarom bijvoorbeeld een vaardigheid zoals onder water kijken belangrijk is. Als de lesgever zijn pedagogische aanpak afstemt op wat de leerling ervaart zal dit zorgen voor een grotere leerwinst (Light e.a., 2007). Deze constructivistische benadering benadrukt daarmee de actieve rol van de leerling bij het verwerken van informatie en het verwerven van kennis en vaardigheden en sociale processen spelen hierbij een belangrijke rol. Dit was bij Jur zichtbaar tijdens de momenten dat hij samen met Melle aan het zwemmen is. Als Jur zich competent voelt tijdens de les of in een vrije situatie dan durft hij zelf de competitie met Melle aan te gaan. Daar heeft hij duidelijk plezier in en hierdoor zoekt hij zelf ook de zone van de naast ontwikkeling op. Door bij hem vooral de nadruk te leggen op wat goed gaat heeft hij zich ontwikkelt in zowel vaardigheden, kennis als attitude.

Autonomie

Om ervoor te zorgen dat een Leerling met plezier en vanuit de eigen belevingswereld leert omgaan met water heeft ook te maken met het onderkennen van de eigen mogelijkheden. Hiervoor zal in de lessen ruimte moeten worden gecreëerd. De autonomie die Jur nu heeft ervaren tijdens de lessen waren vooral gericht op zelfstandig baantjes zwemmen en een keuze hoe hij opdrachten gericht op drijven, onder water zijn en in en uit het water komen mocht uitvoeren. Tijdens de vrije zwemmomente was volledige autonomie bij Jur zichtbaar. Deze autonomie en het spelenderwijs aangaan van een voor hem spannende activiteit heeft een groot leereffect gehad. Op de site van Nationaal Platform Zwembaden | NRZ is te lezen dat er een start is gemaakt met ervaringsgericht zwemonderwijs. Nieuwe vormen van zwemonderwijs zijn ontstaan omdat er beter inzicht is op hoe kinderen zich ontwikkelen. Binnen het ervaringsgericht zwemonderwijs streeft de zwemonderwijzer ernaar dat kinderen zich met plezier en zo optimaal mogelijk ontwikkelen (van Herpen, z.j.). Onderwijsvormen introduceren binnen het zwemmen die aandacht hebben voor meer autonomie is een goede ontwikkeling in het leren.

Aanbeveling:

Onderzoeken in Nederland en het buitenland gericht op zwemmen of zwemlessen gaan over de techniek van zwemmen, veiligheid met betrekking tot verdrinking, of op basis van welke keuzes ouders bepalen naar welke zwemschool hun kind gaat (Breedveld e.a., 2013; Expertise centrum zwemonderwijs, 2014; Wisse e.a., 2009) Een enkele keer wordt zijdelings de beleving van leerlingen meegenomen of besproken in deze onderzoeken (Berk e.a., 2009; Henneken e.a., 2009; Dokkum, 2013; Expertise centrum zwemonderwijs, 2014; Light e.a., 2007) Waarom er bepaalde keuzes zijn gemaakt of wat er in de zwemles aan de orde kwam is in deze onderzoeken niet meegenomen. Er is weinig onderzoek gedaan naar het pedagogisch perspectief binnen zwemonderwijs in Nederland, ook op internationaal gebied is er weinig te vinden. Een onderzoek uit Amerika gaat over de zwemangst bij 20 kinderen en de aanpak hiervan met gebruik van peers (Weiss, McCullagh, Smith, en Berlant, 1998) heeft met onduidelijke redenen jarenlang op de plank gelegen en heeft nooit een vervolg gehad. Voor de ontwikkeling van kennis over een pedagogische aanpak binnen zwemonderwijs is het belangrijk om meer onderzoek te doen naar wat er

daadwerkelijk zich afspeelt in de zwemles. Kim Stroet (2014) heeft in haar onderzoek aangetoond dat de leeromgeving van invloed is op de motivatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Een longitudinale studie waarbij daadwerkelijk de situatie in de klas is onderzocht. Een mooi voorbeeld van hoe onderzoek in het zwemonderwijs zou kunnen plaatsvinden. Kansen voor vervolgonderzoek zouden liggen binnen het pedagogisch perspectief: Onderzoek gericht op de opleiding van lesgevers bijvoorbeeld gericht op het belang van kwaliteit en inhoud van opleidingen voor zwemonderwijzers. Wat maakt iemand een goede zwemonderwijzer? In het basisonderwijs is een discussie gaande over waar onderwijs voor kleuters aan moet voldoen, hoe zit dit binnen het zwemonderwijs? Ook zou onderzoek zich kunnen richten op hoe kinderen met plezier leren zwemmen. Gericht op de ervaringen en beleving van jonge kinderen binnen de zwemles.

Literatuur

- Alles over Zwemles (z.j.). Toelichting waar op zwemles. Op 1 juli 2016 ontleend aan <http://www.allesoverzwemles.nl/waar-op-zwemles>
- Alkema, E., Dam, E. van, Kuipers, J., Lindhout, C., & Tjerkstra, W. (2011) *Meer dan onderwijs. Theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool*. (7^e herziene druk). Assen: Van Gorcum.
- Baarda, D., Goede, M. van & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff uitgevers.
- Bergh van den, L., Ross, A. (2015). *Begeleiden van actief leren*. Bussum: Coutinho.
- Berk, H., van den & Wisse, E. (2009). *'Borstkrabbel leren is leuk'*. Een onderzoek naar de beleving van de zwemlessen onder ouders en kinderen, uitkomsten werkgroep B meten en registeren. Utrecht: Mulier instituut.
- Buisman, A. (2008). *Het kind of de beweging centraal in het zwemonderwijs. Nieuwsbrief december 2008*. Ede: Nationaal Platform Zwembaden | NRZ.
- Cotterink, M. , Mourik, R. van & Werff, H. van der (2013). *Zwemveiligheid*. In: Werff, H. van der en K. Breedveld (red.) *Zwemmen in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut: p. 56-81.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of research in personality*, 19(2), 109-134.
- Deci, E.L., & Ryan, R. M. (2000a). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000b). *The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Dokkum, G. van (2013). *Ben jij een instructeur of een zwemonderwijzer?* Ontleend aan <http://fontys.nl/Sportfolio/Projecten-2/Expertisecentrum-Zwemonderwijs-1/Publicaties-en-presentaties.htm>
- Eijkeren, M. van (2013). *Pedagogisch-didactisch begeleiden Kennisbasis voor de startende leraar*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff
- Expertisecentrum Zwemonderwijs, (2014) *Crawl voor Schoolslog?* Ontleend aan <http://fontys.nl/Sportfolio/Projecten-2/Expertisecentrum-Zwemonderwijs-1/Publicaties-en-presentaties.htm>
- Heij, P. (2006). *Grondslagen van 'verantwoord' bewegingsonderwijs: filosofische en pedagogische doordenking van relationeel gefundeerd bewegingsonderwijs*. Damon.
- Henneken, T. & Jonkers, A. (2009). *Groepsgrootte en zwemles. Een onderzoek naar de invloed van groepsgrootte bij zwemles op de lestijd die nodig is om het zwemdiploma A van het Zwem-ABC te behalen*. Driebergen: Nationaal Platform Zwembaden | NRZ.
- Herpen, M. van (z.j.) *Ervaringsgericht zwemonderwijs*. Geraadpleegd 1 juli 2016 ontleend aan <http://www.npz-nrz.nl/index.php?sid=205&l=ned>

- Herpen, M. van (2014). *Het goede doen, ook in de ogen van de leerlingen*. *Egoscoop*, 14 (4), 10-12.
- Hilhorst, J. (2016). *De Mening van ouders over zwemlessen en zwemaanbieders*. Ede: Nationaal Platform Zwembaden | NRZ.
- Jonkers, A. (2009). Eerst zwemplezier, dan de schoolslag. *Pedagogiek in de praktijk*, 48, 8-13
- Light, R. & Wallian, N. (2007). *A Constructivist-Informed Approach to Teaching Swimming*.
- Mezenberg, J., Reede, I., van & Herpen, m. van, (z.j.) *Het plezier spat ervan af! ErvaringsGerichtZwemOnderwijs (E.G.Z.O.) verhoogt welbevinden en betrokkenheid en verbetert de resultaten!* Ede: Nationaal Platform Zwembaden | NRZ.
- Nationaal Platform Zwembaden | NRZ (2016). *Toelichting Project NL Zwemveilig!* Op 2 juli 2016 ontleend aan <http://www.nrz.nl/index.php?sid=17&l=ned>
- Schuit, H., de Vrieze, I., & Slegers, P. (2011). *Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren*. Ruud de Moor Centrum/Open Universiteit.
- Stevens, L. M. (2002). *Zin in leren*. Garant.
- Stroet, K. (2014). *Studying motivation in classrooms: effects of teaching practices on early adolescents' motivation*.
- Werff, K., van der & Breedveld, K. (2013). *Zwemmen in Nederland. De zwemsport in al zijn facetten nader belicht*. Utrecht: Mulier instituut
- Weiss, M., McCullagh, P., Smith, A. & Berlant, A. (1998) *Observational Learning and the Fearful Child: Influence of Peer Models on Swimming Skill Performance and Psychological Responses*.
- Wisse, E., Elling, A., & van den Dool, R. (2009). *Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen.... Een onderzoek naar de factoren die de zwemvaardigheid beïnvloeden en de rol van allochtone ouders*.
- Zwemschool W.J. van Goor. (z.j.). *Kenmerken en veiligheid*. Op 30 juni 2016 ontleend aan http://zwemschoolvangoor.nl/index.php?menu_ID=3.

Bijlage 1: semi gestructureerde vragen voor manager zwemschool W.J. van Goor
 start vraag: waarom keuze voor zwem ABC?

begrip	indicatoren	vraag
		Veel kinderen stoppen na B hoe ziet de zwemschool dit?
	Goed leren zwemmen	Wat wordt door de zwemschool gezien als goed zwemmen?
	Vergroten van de redzaamheid in het water	Vanuit welke didactiek werkt de zwemschool en basis waarvan worden keuzes gemaakt?
Plezier Plezierig en spelenderwijs leren.	plezier	Veel mensen zien zwemmen als aanleren van techniek. Als je dat onder de knie hebt dan kan je zwemmen. De zwemschool zet in op plezier. Zou je mij kunnen uitleggen waarom plezier zo belangrijk is?
Veiligheid Veilig oefenen.	veiligheidsniveau	Op de website staat dat jullie werken aan een hoog veiligheidsniveau wat wordt daar mee bedoeld?
Onze lesgevers hebben een pedagogische achtergrond		
Theoretische dimensies	indicatoren	vraag
autonomie	Zelfstandigheid	Hoe wordt er gewerkt aan de zelfstandigheid van de kinderen?
	verantwoordelijkheid	Krijgen kinderen tijdens de les ook verantwoordelijkheden?
	Zelf beslissingen nemen/ keuzes maken	Zijn er keuze mogelijkheden voor kinderen?
relatie	veiligheid	Veiligheid is een belangrijk onderdeel van zwemmen. Naast de fysieke veiligheid nml voorkomen dat kind verdrinkt gaat het ook om dat een kind zich veilig voelt bij de lesgever. Hoe werken jullie aan een veilige sfeer/ omgeving?
	steun	Jullie kiezen ervoor om de lesgever mee te laten gaan met een groepje, waarom is dat?
competentie	Ervaren dat je iets kan	Hoe sluiten jullie aan bij de mogelijkheden van kinderen?
		Wat is de keuze geweest om een leerlingvolgsysteem te hanteren?
		Werken vanuit wat kinderen kunnen hoe doen jullie dat?
	angst	Hoe gaan jullie om met kinderen die bang zijn?
		Hebben jullie een protocol voor kinderen die angstig zijn?
		Heeft zwemangst te maken met motoriek? Of motorische achterstand?
		Kan zwemangst ook te maken hebben met ontbreken van vertrouwen in eigen kunnen?
begrip	indicatoren	vraag
Communicatie van zwemschool naar ouders	Verwachtingen over vorderingen	Hoe spreken jullie verwachtingen uit naar ouders? Is het voor ouders mogelijk om verwachtingen uit te spreken?
	leerlingvolgsysteem	Grotere tevredenheid door leerlingvolgsysteem is dat te merken?

Bijlage 2: semi gestructureerde vragen voor de ouders

Start vraag: Wat heeft jullie doen kiezen voor deze zwemschool?

begrip	indicatoren	vraag
Vaardigheid Vaardig het zwemdiploma halen	Zwem ABC	Wat is het belangrijkste? Ik vind het belangrijk dat mijn kind snel zijn/haar diploma haalt of Ik vind het belangrijk dat mijn kind goed leer zwemmen
	Goed leren zwemmen	De zwemschool geeft aan dat ze inzetten op goed leren zwemmen. Leert hij goed zwemmen tijdens de zwemles? technisch en zelfredzaamheid ivm met veilig leren zwemmen
	Vergroten van de redzaamheid in het water	Wat valt jullie op aan Jur als het gaat om zwemmen? Is er iets gebeurd waardoor Jur het spannend vindt? Zit er verbetering in?
Plezier en spelenderwijs leren.	plezier	Gaat Jur met plezier naar de zwemles?
Veiligheid Veilig oefenen.	veiligheidsniveau	Voelt hij zich volgens jullie veilig tijdens de zwemles?
Onze lesgevers hebben een pedagogische achtergrond		
Theoretische dimensies	indicatoren	vraag
autonomie	Zelfstandigheid	Wanneer zien jullie dat Jur vertrouwen heeft in zijn eigen kunnen?
	keuzes maken	Hoe gaan jullie om met de dingen die Jur spannend vindt?
relatie	veiligheid	Veiligheid is een belangrijk onderdeel van zwemmen. Naast de fysieke veiligheid nml voorkomen dat kind verdrinkt gaat het ook om dat een kind zich veilig voelt bij de lesgever. Is dit het geval bij Jur denken jullie?
	steun	Wat vinden jullie van de lesgever en dat Jur een vaste lesgever heeft?
competentie	Ervaren dat je iets kan	Waar denken jullie heeft Jur het gevoel dat hij het kan? Hoe zie je dat?
	angst	Wat vindt Jur nog lastig? Benoemd hij dit ook? Heeft dit te maken met zijn motoriek? Hoe gaan jullie hier mee om?
		Hoe vinden jullie dat er bij de zwemschool om gegaan wordt met de dingen die hij spannend vindt?
Theoretische dimensie	indicator	vraag
Communicatie Communicatie van zwemschool naar ouders	verwachtingen	Zijn jullie tevreden over 1. de communicatie 2. de vorderingen 3. wijze waarop Jur wordt geholpen? Zijn er punten die je anders zou willen?
	Vorderingen kind	Er is een leerlingvolgsysteem: Houden jullie het leerlingvolgsysteem in de gaten? Waarom wel/ niet?
	verantwoordelijkheden	De zwemschool hanteert heel bewust een bepaalde didactiek. Waren jullie hiervan op de hoogte? Zien jullie het terug in de lessen?

Bijlage: uitwerking interview kinderen

Interviewer	Wie ben jij?	
Melle	Ik ben Melle en ik ben vijf	
Elle	Ik ben Elle en ik ben zeven jaar	
Jur	Ik ben Jur en ik ben vijf jaar	
Emma	Ik ben Emma en ik ben ook vijf jaar	
Interviewer	Jullie zijn allemaal vijf jaar en Elle is zeven jaar en jullie zitten allemaal op zwemles hebben jullie al een diploma?	
Melle	Ikke niet	
Jur	Ikke niet	
Emma	Ikke niet	
Interviewer	En jullie zijn voor zwemdiploma A aan het zwemmen?	
Melle	Ja	
Emma	Ja	
Elle	En ik voor zwemvaardigheid twee!	
Interviewer	En jij zwemvaardigheid twee. Melle gaat wat vertellen over zijn tekening, wat heb je getekend?	
Melle	Ik heb wij, Ik, Elle, Jur en Emma onder water getekend met mijn mama aan de kant aan het filmen getekend en Jurs moeder. En mijn moeder is Interviewer	
Interviewer	Heel goed	
Melle	En hun staan op de kant	
Interviewer	Ja, wij staan te kijken	
Melle	En hier is een zon aan de bovenkant en nog een plafond en muren	
Interviewer	En nog een plafond. Heel mooi getekend, dank je wel Melle. En Elle, wat heb jij getekend?	
Elle	Ik heb mijzelf getekend, die van de duikplank aan het springen is en dat was het	
Interviewer	En Jur wat heb jij getekend?	leuk
Jur	Ik heb mijzelf getekend en ik ga duiken van startblok twee en ik heb startblok een erbij getekend en het zwembad en ik heb het touw er bij getekend	leuk
Interviewer	Je hebt het touw erbij getekend, want het zwembad als jullie zwemmen is verdeeld in vier vakken he?	
Jur	Ja, want anders zwemmen we door badje vier heen in plaats van badje twee	
Interviewer	En Emma wat heb jij voor moois getekend?	
Emma	Nou, ik ben nog aan het tekenen. Mij van de duik die gewoon in het water springt en dit zijn mijn voeten en hier ben ik nog een fiets aan het maken en dat is aapie en daar staat Melle	
Interviewer	En daar komt Melle ook nog bij.	
Emma	Ja en hier staat Aapie	
Interviewer	Daar staat Aapie. Is Aapie een knuffel?	
Emma	Nee	

Interviewer	Zo maar iemand?	
Emma	Ja	
Interviewer	En hebben jullie op de tekening iets getekend wat je heel leuk vind?	
Melle	Ik vind dat onder water heel leuk	
Interviewer	Dat vind jij leuk. En heb jij ook iets getekend wat je leuk vind?	
Jur	Ik vind het leuk dat ik van startblok twee spring.	leuk
Interviewer	Jij vindt het leuk dat je van startblok twee kan springen he? En Elle	
Elle	Ik vind het leuk om van de drie meter duikplank te springen	
Interviewer	Die hebben ze niet bij de zwemles he? Die hebben ze alleen bij het buitenbad. En heb jij ook iets getekend wat je leuk vind?	
Emma	En dit is Aapie, die springt van Aapie zijn kop af	
Interviewer	En hebben jullie ook iets op de tekening staan wat je niet zo leuk vindt?	
Melle	Van de kant af springen	
Interviewer	Van de kant af springen, vind je dat niet zo leuk?	
Melle	Ja, want dan kan je niet onder water komen, want dan kom je meteen weer boven water.	
Interviewer	Hoe kan dat?	
Melle	Je bent gewoon wat licht en je zet dan misschien een beetje af, omdat je niet zo lang onder water kan. Dus daarom moeten we ook gewoon in het water gaan en dan onder water pas gaan zwemmen	
Interviewer	En Jur staat er bij jou ook iets op de tekening wat je niet zo leuk vindt?	Niet leuk
Jur	Als ik onder water ga kijken	Niet leuk
Interviewer	Dat je onder water gaat kijken? Vind je dat niet zo leuk?	
Jur	Nee, dan krijg ik de hele tijd water in je ogen	Niet leuk
Interviewer	Ow, dat vind jij lastig	
Melle	Dan moet je ook je ogen dicht doen	
Jur	Maar soms vergeet ik, dan denk ik dat ik een duikbril op heb of ik kan gewoon niet zo lang mijn ogen dichthouden	Niet leuk
Interviewer	En is het misschien belangrijk, ook al is het niet zo fijn, dat je toch onder water kan kijken	
Elle	Als je je diploma moet gaan halen, moet je wel met je ogen open, want anders bots je maar tegen iemand aan.	
Interviewer	Ok, dus om te voorkomen dat je botst moet je onder water kunnen kijken. Dus ook als je niet een duikbril op hebt is het soms wel handig om onder water te kunnen kijken	
Jur	Ik kan onder water kijken, maar dan zie ik eigenlijk alleen maar blauw	Niet leuk
Interviewer	En heb jij ook iets op je tekening staan wat je niet zo leuk vindt?	
Emma	Nee, ja want die springt van Aapie zijn kop af en dan gaat Aapie huilen	
Interviewer	Ow. En wat vind jij heel makkelijk bij zwemles, Melle, wat heb je bijvoorbeeld vandaag gedaan wat je heel erg makkelijk vond?	
Melle	Pipo's boven de billen en onder de billen	
Interviewer	Ja, vond je dat makkelijk? En vind jij iets heel makkelijk bij zwemles Jur?	makkelijk
Jur	Ja, ik vind de molen heel makkelijk	makkelijk

Interviewer	Ja, de borstcrawl molen, ja, met je armen. En vind jij ook iets makkelijk bij zwemles?	makkelijk
Emma	Alles, behalve de pipo's onder de billen	
Interviewer	Pipo's onder de billen vind jij nog wel moeilijk. En Elle wat vind jij makkelijk bij zwemles?	
Elle	Alles ik kan niet echt kiezen. Een dingetje niet	
Interviewer	En wat vind jij moeilijk bij zwemles dan?	
Elle	Nou, was donderdag ook al, ik kan wel de eerste pion aanraken, maar niet de tweede.	
Interviewer	Ok. Dus dat vind je moeilijk. Hoorde je dat Jur, dat Elle het moeilijk vind bij zwemles vind om heel lang onder water te zijn om naar de pion te gaan. Vind jij ook iets moeilijk bij zwemles? Wat vind jij moeilijk?	moeilijk
Jur	Ik vind het moeilijk om te flipperen en de molen borst crawl te doen. Want dat moesten we volgens mij een keer doen	moeilijk
Melle	De molen	
Jur	Ja, ik vind dat nog moeilijk om daarbij te flipperen	moeilijk
Interviewer	Ow, ja, dat is je armen en benen tegelijk doet he? En vind jij ook iets moeilijk Emma?	
Emma	Nee	
Interviewer	Nee, vind jij alles makkelijk?	
Emma	Ja	
Interviewer	En vinden jullie misschien ook iets spannend bij zwemles? Elle vindt iets heel erg spannend	
Elle	De wedstrijd	
Interviewer	Wedstrijd ok. En jij dan Melle	
Melle	Heel erg spannend om het diepe aan te raken en dan kom je misschien niet meer boven.	
Interviewer	Ow toen je een keer van het startblok af mocht springen zonder kurkje om. Ging je heel diep onder water. Vind jij ook iets spannend Jur?	spannend
Jur	Bijna niks	spannend
Interviewer	Nee? En als je op je rug moet drijven dan?	spannend
Jur	Ook niet	spannend
Interviewer	Nee? Wil jij nog verder vertellen?	
Melle	Dan kan je ook blijven onder water en dan kan je niet meer je adem ophouden en dan adem je onder water en dan kan je doodgaan.	
Interviewer	Dat moeten we niet hebben. En Emma vind jij ook iets spannend	
Emma	Nee	
Interviewer	Ook niet, dus jij vind niks moeilijk en niets spannend. En Jur waarom heb jij die dingetjes in je handen?	moeilijk
Jur	Soms vind ik het nog moeilijk om een beetje in het water te drijven	moeilijk
Interviewer	Op je rug?	moeilijk
Jur	Ja.	
Interviewer	En vind je het dan ook spannend?	spannend
Jur	Niet zo heel erg	spannend

Interviewer	Niet zo heel erg. Een klein beetje. En waar ben je heel goed in Elle?	spannend
Elle	Om ehm... Oei wat een lastige vraag. Dat weet ik eigenlijk niet	
Interviewer	En Melle waar ben jij heel goed in met zwemles	
Melle	Heel snel flipperen	
Interviewer	Heel snel flipperen. Dat zag ik. Emma waar ben jij heel goed in	
Emma	Om te flipperen	
Interviewer	Om te flipperen. En Jur waar ben jij heel goed in?	goed
Jur	Ik ben ook goed in flipperen.	goed
Interviewer	Op je buik of op je rug?	goed
Jur	Allebei	goed
Interviewer	Op ze allebei. En de juf dan, wat vinden we van de juf?	
Melle	Leuk, eerst waren er twee juffen en toen kwam er een en die was best lief	
Interviewer	Ze is lief en wat doet je juf nog meer?	
Melle	Dat we mogen spelen	
Interviewer	En Emma wat vind jij leuk aan de juf?	
Emma	Nou, alles	
Interviewer	En wat is alles dan, kan je een beetje zeggen wat alles is?	
Emma	Nou, wat we allemaal doen	
Interviewer	Wat je allemaal doet. En Jur wat vind jij van de juf?	De lesgever
Jur	Ik vind haar best leuk, want soms helpt ze mij en Melle als Melle te veel op mij aan het wachten is of als we te veel praten met elkaar. Maar praten doen we bijna nooit meer.	De lesgever
Interviewer	Dus ze spreekt jullie een beetje aan als jullie met iets anders bezig zijn dan de zwemles. Dan zegt ze Jur en Melle!	De lesgever
Jur	Ja, anders zitten we de hele tijd door te praten	De lesgever
Interviewer	Dat is wel goed van de juf he. En ze helpt goed	De lesgever
Melle	Maar Jur zei iets en toen verstond ik hem niet en toen dacht juf dat ik op Jur aan het wachten was.	De lesgever
Interviewer	Maar dat was niet zo, je was gewoon nog even aan het luisteren. Soms is dat zo he. Maar jullie hebben een lieve juf, ze laat jullie spelen	De lesgever
Jur	Ja	
Interviewer	Emma vindt alles leuk aan de juf	
Emma	Ja	
Interviewer	Ja, hoe ze doet en wat jullie doen. En Jur kon heel mooi zeggen dat ze jullie goed helpt en dat ze af en toe ook zegt "Goed opletten anders leren jullie niks". En jouw juf dan Elle	
Elle	Ze maakt heel veel grapjes.	
Interviewer	En jullie juf, maakt jullie juf ook grapjes?	
Emma	Nee	
Jur	Nee	
Interviewer	Nee, geen grapjes? Een grapjes juf heeft Elle	

Melle	Maar mijne ook hoor	
Interviewer	Ja, maakt ze ook wel een grapjes	
Melle	Ja, soms	
Emma	Heel heel heel heel soms	
Interviewer	Heel soms. Volgens mij heb ik alles opgeschreven nu. Dank jullie wel voor dit gesprek en voor jullie mooie tekeningen.	

Bijlage 4: uitwerking interview manager Zwemschool W.J. van Goor
De gecodeerde versie is uitgeprint en een met viltstift bewerkte versie.

L	Ik heb een aantal vragen gemaakt aan de hand van wat ik wel kon vinden. Ik heb met name jullie website wel aangehouden qua begrippen en gekeken naar wat de andere zwemscholen ook zeggen, of de zwembond. Jullie hebben de begrippen vaardigheid, plezier en veiligheid en ik heb het zwem ABC gekoppeld aan het vaardig worden of het zwemdiploma halen. Je hebt zwemspetters en het zwem ABC .
M	Ja, dat is nieuw
L	Op de website staat ook dat jullie er een bepaalde mening over hebben. Waarom kiezen jullie voor het zwem ABC?
M	Het zwem ABC is gewoon een heel veilig diploma. En ik heb heel duidelijk het idee dat als kinderen het A en B hebben gehaald dat ze heel erg veilig zijn, dus dat je ze los kan laten. Veiligheid is altijd hoofdzaak nummer 1 geweest en dat blijft zo. Ik ben nog geen diploma tegen gekomen waarvan ik denk die voorziet daar helemaal in. Die vind ik net zo veilig als het zwem ABC. Dus daarom blijven wij bij het zwem ABC
L	Ik hoorde jou zeggen A en B?
M	Ja, ik denk het C diploma, dat is dat dan vanuit de zwemschool wat je tegenkomt, ik vergelijk het A diploma altijd met je hebt je rijbewijs gehaald. En dan als je de weg op gaat zelf, dan leer je nog heel veel bij. Dus A is het rijbewijs halen en B is heel veel dingetjes tegen komen en daar wijs uit worden. Wij zien dat het C diploma eigenlijk alleen maar is voor kinderen die dat heel erg leuk vinden en die nog willen blijven zwemmen en hun vaardigheden verder willen opbouwen. We hebben wel gezien, voorheen hadden dat maar een half uurtje per week, maar dat doen we nu een uur per week. Dus daardoor wordt de opleidingstijd relatief korter. Dat er meer kinderen doorstromen. Het kost net zo veel tijd, maar niet meer zo lang. Dus dat er meer kinderen zijn die doorgaan met diploma C, maar ik zie C echt als zijn echt als je zwemmen heel erg leuk vind. En je wil extra vaardigheden leren
L	En dus niet zoals ze bij de KNZB zeggen "Je moet A-B en C hebben"
M	Ja
L	Maar dat heeft misschien ook te maken, maar dan vul ik het misschien in, waar jullie de grens leggen wat jullie vinden dat wat goed is voor B.
M	Ik snap je vraag niet
L	Je kan zeggen A en B, kinderen moeten een bepaald niveau hebben, dat jullie misschien zeggen dat is pas het eindniveau voor B voor we ze laten afzwemmen voor B. Dus dat jullie wel de grens heel hoog hebben qua niveau
M	Ja. Maar goed als ik lees, als ik A en B lees, dan lees ik het niveau wat wij afvragen, dat is gewoon heel erg belangrijk. Dus wij zitten wel heel erg op technische vaardigheden, dat dat goed is, is dat veiliger, want dat je houdt je het makkelijker en langer vol
L	Jullie zitten echt op goed leren zwemmen staat er, maar wat is dan in jullie optiek goed?
M	Technisch juist
L	Technisch juist
M	Waardoor je stuwung krijgt, waardoor je uitdrijfmomenten krijgt, waardoor je makkelijk 50 meter vol kan houden voor je A diploma. En dat je niet als een hondje aan het krabbelen bent en met je hoofd boven water blijft. Dat jook e echt ziet dat kinderen glijden, dat ze een uitdrijfmoment hebben
L	De didaktiek, jullie hanteren je eigen didaktiek. Waar is die ontstaan?
M	Dat heeft met de situatie te maken. Omdat dit allemaal CALO studenten zijn hebben we gezocht naar een vorm waarbij iedereen direct aan de slag kan. Daarom hebben we gekozen voor 1.20 m, dus de lesgevers kunnen staan, kinderen niet. Kinderen zitten met een kurkje en blaasjes om de armen. Heel veel zijn dat al gewend om met hun ouders op die manier aan de

	slag te gaan. Het voordeel daarvan is, is dat je direct kan starten met het aanleveren van alle beenslagen, dus alle vaardigheden zeg maar. Ook kinderen die heel erg bang zijn en dan gedurende het proces worden ze steeds watervrij. En krijgen ze meer vaardigheden. Er zijn heel veel kinderen die binnenkomen die hartstikke watervrij zijn
L	Veel mensen zien zwemmen als aanleveren van de techniek en als je dat onder de knie hebt dan kan je zwemmen. Hoe zien jullie dat?
M	Ja, ik denk dat dat een juiste aanname is. Als jij het technisch het goed voor elkaar hebt, ziet het er goed uit en kan je zwemmen
L	En jullie zetten ook in op plezier?
M	Ja, is het allerbelangrijkste, dat heeft natuurlijk met de leeftijdsgroep te maken. Als je alleen maar aan het stampen bent kom je met 4-5 jarigen niet zo ver. Het aller allerbelangrijkste is naar je kinderen kijken, wat heb ik in de kuip en de meesten zijn 4-5-6 jaar, daar moet je ook spelenderwijs mee aan de slag
L	Ondanks de techniek
M	Natuurlijk moet je die dingen aanleren, daar ben je ook heel druk mee bezig, maar ook kijken naar hoe de kinderen zijn, of ze dat aankunnen ja of nee.
L	En jullie hebben een lesgever, in ieder geval bij A, op acht kinderen. Is dat bewust?
M	Ja, dat is heel bewust, kleine groepjes. Ik denk dat je als je groepen groter maakt, dat je de helft niet meer ziet, van wat je kinderen aanleren. Je bent dan je overzicht kwijt. Ik denk als je heel erg ervaren, dat je er twaalf aan kan bij wijzen van. Maar we hebben over het algemeen te maken met studenten van de CALO, dus ook daarin is het een bewuste keuze om de groep klein te houden. Overzicht houden dat je kan zien wat de kinderen leren en van daar uit kan corrigeren en nieuwe vaardigheden kan aanleren.
L	Hebben jullie een groot verloop qua lesgevers of valt het mee?
M	Dat is heel verschillend maar over het algemeen vindt men het leuk hier, dus dan blijven ze over het algemeen wat langer hangen. Dat is natuurlijk wel relatief, langer hangen, want de langste die hier gewerkt heeft dat was zeven jaar. En de kortste zijn binnen een half jaar weer weg, maar dat proberen we in het begin op te vangen, door mensen heel erg duidelijk te maken dat dat niet de bedoeling is. En dat je een heel proces hebt, waarin je heel veel kan leren. Dat dat niet met een half jaar klaar is
L	Dus dan zet je ook in op het leren van de student, naast het leren van de kinderen
M	Natuurlijk, het werkt naar twee kanten. Het is ook een aanvulling voor de studenten, want zij krijgen binnen hun zwemstage over het algemeen geen zwem ABC meer. Dan hebben ze alleen nog maar swim-to-play en dat zijn weer andere vaardigheden dan het technisch zwemmen waar wij op in zetten.
L	Jullie kiezen er voor om de lesgever met het groepje mee te laten gaan naar het volgende bad, of de volgende fase. Wat is de reden daarvan?
M	Dat is ook weer een bewuste keuze. Dat heeft ook weer met de leeftijdscategorie te maken. Je hebt 4-5-6 jarigen en die zijn gewoon bij gebaat, een stukje veiligheid van de juf of meester van ik ken jou, ik weet wat jij kan of niet kan. En op het moment dat er constant weer iemand anders tegenover jou staat. Ik denk dat het niet bevorderlijk is voor het leerproces en voor het algemene welzijn van het kind
L	Dus dat is het pedagogische, dat is niet het didaktische, maar meer de pedagogische achtergrond.
M	Ja
L	Krijgen de kinderen ook tijdens de les verantwoordelijkheid.
M	Ik denk dan aan zelfstandig oefenen, bedoel je dat?
L	Ja
M	Ja, in principe moet dat natuurlijk wel kunnen. Wat we doen is, ik bekijk alle kinderen na de eerste zes weken, omdat ik denk dat de kinderen die een uur les hebben, de vijfjarigen hebben een uur les, dat je daar wel aan toe moet zijn. Hoe doe je het gedragsmatig, kan je dat

	<p>een beetje aan, kan je zelfstandig oefenen, hoe zit je qua angst, vind je het heel erg eng ja of nee. En beweging technisch kan je dat een beetje aan. Dus na de eerste zes weken filter ik al een beetje. Dus als ik echt kinderen zie waarvan ik denk, dit gaat absoluut niet goed, dan geef ik aan de ouders aan, "wacht nog even". Kinderen zijn op zevenjarige leeftijd pas fysiek en cognitief zo toegerust dat ze dit goed oppakken. Dus als je een kind van zes hebt met gedragsproblemen waarmee je het gemiddelde aantal uren dat daarvoor staat er over doet, als je daar een jaartje op wacht dan is die gedragsproblematiek niet anders, maar het kind is verder cognitief en fysiek en daardoor kan het waarschijnlijk wel binnen de tijd ook zijn diploma halen. Ik ben er heel erg van overtuigd, we hebben heel erg de leeftijd naar beneden gedrukt, maar daarbij zijn we het kind vergeten. En een kind van zes of zeven is daar gewoon veel makkelijker of beter aan toe om goed te leren zwemmen en om technisch beter te leren zwemmen</p>
L	En waarom is de leeftijd naar beneden gedrukt?
M	<p>Ik denk dat dat een cultureel iets is, dat we met zijn allen zoiets hadden van mijn kind moet met vier al kunnen zwemmen. Ik denk dat dat nu gewoon over het algemeen binnen school, er wordt steeds meer van die kinderen gevraagd, terwijl sommige kinderen op een bepaalde leeftijd aan bepaalde dingen nog helemaal niet aan toe zijn. En dat probeer ik in mijn eerste zes weken al een beetje te filteren. Dus als ik zie echt zie, dit komt gewoon echt niet goed, dit is veel te vroeg, dan geef ik dat aan. Een aantal jaar geleden, deden we zelfs nog een test voordat kinderen überhaupt in mochten stromen, dat was toen nog een anderhalf-uurs les, om te kijken kan je dit aan ja of nee. De maatschappij is zo veranderd, dat allebei de ouders over het algemeen werken, daardoor minder tijd hebben en al die ouders kiezen voor een uur in de week les. En dat houdt ook in dat heel veel kinderen die eigenlijk niet die uur les in de week aan kunnen, dat die toch binnenkomen. En ook daarin probeer ik in die eerste zes weken die kinderen te screenen en kijk ik naar is dit een goed idee ja of nee.</p>
L	En dan kijk je dus naar vaardigheid, motorisch gezien en gedragsmatig en ook angst
M	Ja
L	En de kinderen die heel angstig zijn?
M	<p>Die geef ik ouders mee als ik ze laat wachten, ga elke week een middag in het zwembad liggen. Al die tijd, al die uren dat zij met hun kind spelenderwijs in het water kunnen zijn, kan ik niet hier maken. Kinderen moeten gewoon veel water tegen komen. En anders moeten ze ouder zijn voordat ze dat überhaupt tegen komen.</p>
L	En hebben jullie een apart groepje voor kinderen die het heel spannend vinden?
M	<p>Nee, wat we doen is af en toe iemand extra inzetten. Er zijn vier vaste groepjes met vier vaste lesgevers en we hebben een vijfde rondlopen. En die kan eventueel met kinderen die heel bang zijn mee aan de slag. Bijvoorbeeld de overgang van kurkjes en vleugeltjes naar twee kurkjes is een heel spannende voor kinderen die het heel eng vinden. Dat is dan juist een moment waarop die vijfde lesgever daarmee aan de slag kan of dat ik zelf daarmee aan de slag kan om zo'n kind daarmee te helpen. Om die overstap te maken</p>
L	Dat is wel mooi. En ik las dat er een speciale zwemgroep is voor kinderen die het heel moeilijk vinden of heel angstig zijn
M	<p>Ja, dat is de kidsclub. Dat zijn oud PMT'ers, ook oud lesgevers van de CALO en die geven les in de Vogellanden. En daar is het een op een, een op twee in een leeg bad. En dat is de laatste fase zeg maar, dat zijn over het algemeen kinderen die hier de prikkels niet kunnen verwerken en dan constant afgeleid zijn. Of die ook angsten hebben, we hebben ook kinderen gehad die op een gegeven moment, soms heb je autistische kinderen die gaan met een boog om de lamp heen zwemmen en dat soort dingetjes en zo. Die dan hier gewoon vastlopen. En die sturen we ook daar naar toe. Daar hebben we een samenwerkingsverband mee.</p>
L	Maar jullie pikken die er dan wel uit. Dus jullie zien wel wat dan de reden is waarom zo'n kind
M	<p>Ja, als het echt vastloopt. We hebben natuurlijk hier eerst die uursles. Dan kan je nog de stap maken naar twee keer in de week een half uur. Want dat is in principe gewoon beter. Vooral</p>

	met een kind met gedragsproblemen of met angsten dan kom je twee keer in de week in ieder geval in het zwembad en ook wat korter
L	Waarom is dat beter?
M	Omdat dat korter is. Gedragmatig, dus qua concentratie enzo. Als dat ook vastloopt daar, dus als dat echt niet werkt. We hebben bijvoorbeeld een meisje gehad die heel angstig was op haar rug en heel angstig met duiken. Die is nu daar naar toe en haar broertje zwemt nog hier. Hadden ze vanaf het begin al aangegeven hoor. Dan ga ik gelijk met die mensen in gesprek dat er een alternatief is, dat ze eventueel daar naar toe kunnen. Dat wordt dan daar opgepakt
L	En binnen een groepje, als je ziet dan een kind, en dan in dit geval, heel spannend vind?
M	Ja, wat we kunnen doen is ik kijk altijd naar de groepjes, elke zes weken bekijk ik de groepjes. En dan kan ik ook kijken en dat werkt natuurlijk naar alle kanten, dat kan zijn dat de student wat extra aandacht nodig heeft, of dat er een groep is die gewoon eigenlijk opgesplitst moet worden. Dus dan kijk ik wat heb ik aan studenten die lesgeven en kan ik misschien een extra lesgever daar op zetten, zodat daar extra aandacht voor is.
L	Ja. En is het mogelijk dat kinderen in een groep zitten die op een verschillend niveau zwemmen?
M	Je kan altijd differentieren. En zo lang het voor de lesgever differentieren is, proberen we de groep bij elkaar te houden. Mocht dat niet meer kunnen, dat de verschillen te groot zijn en dat de verschillen in oefenstof te groot is zeg maar, dan wil ik nog wel eens schuiven. Dat houdt in dat bijvoorbeeld een groepje doorschuift terwijl een kindje toch in dat zelfde badje blijft en dan wel een nieuwe juf of meester krijgt.
L	Oh ja. En hoe worden de studenten opgeleid door jullie.
M	Zij krijgen de eerste zes weken een maatje, een op een, waarin ze volledige begeleiding hebben. En dan daarna gaan ze zelfstandig lesgeven en soms gebruik ik die vijfde lesgever om met de studenten mee te kijken of ik neem zelf de taak over om, eens in de zoveel tijd kijk ik met je mee. Studenten hebben ook gewoon hun groeiproces, dus daarin zie ik wat ze kunnen en wat ze niet kunnen en op een gegeven moment ga ik dan ook wat verantwoordelijkheden bij hun neer leggen enzovoort. In eerste instantie gaan de gesprekken over hoe jij daar staat enzovoort. En die verschuiven steeds meer naar hoe doen de kinderen het, hoe kunnen we het aanpakken, wat zou een goede stap zijn enzovoort.
L	Ok. Dus in eerste instantie zit je meer op hoe de student functioneert zeg maar, qua contact maken met de kinderen en het pedagogisch stukje en dan daarna het technische deel. Als dat goed is, dan het technische deel
M	Ja, want je moet toch ervaring op doen om gewoon te groeien en te leren. Wat het mooie daarvan is, is het leerlingvolgsysteem wat we nu hanteren. Want daarin is het voor ouders dat ze kunnen zien hoe en wat, maar dat is natuurlijk ook voor studenten een leidraad van "Oh, die van mij kan dit of ik moet een stapje terug kan daar mee bezig". Ook dat werkt naar twee kanten, zowel voor de student als voor de klanten zeg maar. En ik pak ze ook op het moment dat ik een grote groep nieuwe studenten heb dan gaan we samen methodiek doornemen, gaan we met zijn allen het water in, gaan we dat doornemen en dan gaan we ook het leerlingvolgsysteem samen doornemen.
L	Ok. En de communicatie naar de ouders
M	Dat geef ik in het begin altijd aan. Die eerste zes weken als ik het idee heb dat het niet goed gaat kom ik bij je. En voor de rest leg ik het bij de ouders neer. Heb je een vraag dan kan je altijd bij mij terecht. Kom even voor de les, dan kan ik je zoon of dochter bekijken en dan kan ik je na de les een heel duidelijk antwoord geven. Ik probeer dat bij de studenten vandaan te houden, omdat ik toch wel heel veel miscommunicatie daarin opmerk. Dus ik probeer zo veel mogelijk van de communicatie bij mezelf te houden
L	Ok. En jullie hebben een communicatie onderzoek gedaan naar de tevredenheid van de ouders. En door het leerlingvolgsysteem is die wel enorm gegroeid, las ik. Dat stond in het onderzoek. Een meisje in 2013

M	Stond dat er? Dan is het goed, dan is dat onderzocht. Maar goed, we doen dat elke vier jaar ofzo, dan mag een van de studenten voor de profilering dat hele onderzoek doen. En daaruit blijkt gewoon dat mensen wel prettig vinden om meer informatie te krijgen. Maar dat is altijd een moeilijk dingetje geweest hoor, communicatie met de klanten. Mensen willen het liefst de elke dag aan je shirt trekken en alles horen, maar daar is gewoon geen tijd voor. Die studenten moeten gewoon door en lesgeven. Dus vandaar dat ze zich bij mij kunnen voegen met vragen. In principe heb ik daar alle tijd voor, maar ook dat blijkt af en toe een drempeltje te zijn. Dat mensen toch, om deze kant op te komen. Wat mij betreft heb ik daar alle tijd voor.
L	Ja. En merken jullie ook, dat is een beetje een gemene vraag, merken jullie verschil tussen de Vrolijkheid en de zwemschool?
M	Ik ben er nog nooit geweest. Zou het niet weten. Ik kan een voorbeeldje geven. Van de week had ik een ouder hier staan. Die was bij het afzwemmen in Dalfsen geweest en die was zich helemaal te pletter geschrokken
L	Van het niveau?
M	Van het niveau, ja. En die had zoets van ik ben heel erg blij dat mijn kinderen hier zwemmen en niet daar zwemmen. Want ik heb wel het idee dat ze vaardigheden leren. En dat hoor ik wel vaak hoor, als mensen van buiten komen en dan hier komen en dan zien van "Oew, jullie geven ergens les op". Dat zijn mooie complimenten. En vanuit Nationale Raad, op het moment dat ze hier komen kijken om af te zwemmen dat zijn ze ook altijd zeer tevreden. Wat ik wel merk is dat klanten het vaak lang vinden duren. Ook dat probeer ik in het begin uit te leggen, waarom dat is, leeftijd, vaardigheden aanleveren, vaardigheden automatiseren enzovoort, dat kost gewoon tijd als je met kleine kinderen bezig bent.
L	Dat lees ik wel in de onderzoeken terug, dat dat ook inderdaad een van de redenen was om dat andere zwemdiploma in te voeren, naast dat ze willen dat meer kinderen weer in de top van Nederland komen qua zwemmen.
M	Dan is toch weer de vraag, kies je voor veiligheid of niet en kiezen wij voor veiligheid
L	Ok. Hebben jullie een protocol voor kinderen die angstig zijn?
M	Nee, niet op papier, maar wel in mijn hoofd.
L	Ja. Op basis van ervaring
M	Ja. Maar dat zijn ook allemaal van die dingetjes waar ik een beetje 'eehhh' van wordt. Er moeten overal protocollen voor zijn. Ouders komen ook om een protocol vragen en dan heb ik zoets van, jongens houd op zeg, laat ons gewoon ons werk doen
L	Het zou mooi zijn om de kennis die je hebt, wat ik dan heb gezien, ik heb hier natuurlijk zelf ook les gegeven, dat die kennis doorgegeven kan worden dat is wel mooi
M	Maar ik denk dat dat ook zo op deze manier werkt, want we hebben een doorstroom van studenten. Die studenten vliegen uit over het land, dus ik denk dat er op die manier wel overal invloed is en al deze studenten als die naar hun medestudenten kijken dan schrikken ze en denken ze "Die kan echt niet zwemmen, kijk dan wat die doet". Dus daarin zit een vaardigheid en die zien bij andere zwembaden dat het af en toe er echt niet goed uit ziet. Dat is wel mooi, dat je dus het verschil ziet. Maar ze zien het verschil ook al, de CALO heeft ook andere eisen dan dat wij hebben zeg maar, vaak zie je, een van mijn studenten heeft maandag een hertentamen zwemmen, ik zeg "je moet wel leren hoor, want je moet niet denken dat je het nu weet omdat je het bij ons hebt gedaan" Daar zijn sommige dingen anders, je moet echt je tentamen gaan leren. Want het is niet dat je dat nu zo maar haalt. Ook de CALO zit in een ontwikkeling. Ik hoorde ze laatst over, moeten we een schaarslag maar wel toestaan? En dan denk ik, ja dat is een keuze. Daar gaan ze ook over nadenken. Ik denk dat dat heel veel komt, druk van buitenaf en dat is eigenlijk wat ik merk, wat ik constant doe, klanten duidelijk maken en proberen om die druk er af halen
L	Ok. Dus van buiten af bedoel je ouders? De druk van de ouders
M	Ja, ouders, de maatschappij, cultureel bepaald. Mensen zijn gewoon gewend dat ze op elk moment van de dag wat hun kind doet en waar en hoe het er uit ziet. En dat vind ik wel een

	stukje wantrouwen ten opzichte van de lesgever die daar staat en dat vind ik heel jammer.
L	Dat dat zo werkt?
M	Ja.
L	Ok. Dank je wel.

Bijlage 5: uitwerking interview Ouders van Jur.

De gecodeerde versie is uitgeprint en een met viltstift bewerkte versie.

L	B. en F., welkom, ik heb wat vragen gemaakt. Ik was in eerste instantie benieuwd waarom jullie hebben gekozen voor deze zwemschool
B	Dat had te maken met jouw ervaring met de zwemschool en je eigen achtergrond daarin
F	Ja, ook al de verhalen van andere scholen dat de begeleiding niet altijd even pedagogisch didactisch onderbouwd was.
B	Bij wie dan?
F	De vrolijkheid
B	En het gevoel dat we daarmee dingen konden combineren
L	Ja, dus logistiek en pedagogisch / didactisch gezien
B	Ja, dat was voor mij doorslaggevend toen wel. De vrolijkheid was nog niet toen met Sara. En dat we van jouw gehoord hadden dat het kleine groepjes zijn. Dat speelde ook wel mee. En dat het met enthousiaste gebeurd. Dat soort elementen
L	Wat vinden jullie het belangrijkste? Dat Jur zo snel mogelijk zijn zwemdiploma haalt of dat hij goed leert zwemmen?
B	Dat laatste zonder meer. Natuurlijk wil je ook niet dat het eindeloos duurt, maar belangrijkste is dat het goed aangeleerd wordt.
F	Ook in een balans dat hij het nog leuk vindt als hij eenmaal die diploma's heeft. Dat hij er niet doorheen gejaagd wordt en dat hij zijn diploma haalt, maar dat t zon traumatische ervaring geworden is dat hij er geen zin meer in heeft en niet meer gaat zwemmen.
L	Zien jullie dat nu terug?
F	Wat ik nog steeds bijzonder vind is dat hij nog steeds van tevoren, gisteren ook weer, dat als hij zo'n zwemgroep binnenloopt zegt "Ik heb buikpijn". Dat moet er echt wel even uit, het moment dat hij de eerste keer er ingesprongen is, dan heeft hij het weer naar zijn zin en gaat het goed. Hij vindt het nog steeds spannend, maar steeds minder spannend. En er zit ook vooruitgang in volgens mij. Hij gaat een uurtje vooruit en in de week die volgt een kwartiertje achteruit.
B	Misschien was voor hem twee keer in de week les beter geweest
F	Twee keer een half uurtje
L	Is bij Jur iets gebeurd waardoor hij angstig is geworden?
B	Ja, dat denken we wel. Hij is een keer in het zwembad gevallen toen hij een jaar of twee was
F	Toen had hij de hele middag lekker in het zwembad gespeeld en hij had zijn bandjes af gedaan. Daarna gingen we douchen. Wij waren al richting de douche toe gelopen en op het moment dat we er onder stappen, valt hij terug in het water en is hij echt onder water gekomen. Jij hebt hem gelijk er uit gehaald. Maar dat was wel in het zwemmen anders
B	Maar durfde hij er toen al in te springen?
F	Jawel, dat deed hij toen ook. Hij is toen ook wel koppie onder gegaan.
B	Wat dat hij een ander kind is qua water, dat was bijvoorbeeld met de zee, hadden we dat ervaren in de zomervakantie. Hij ging niet verder dan zijn enkels het water in en Sara kon het niet gek genoeg. Die was wel iets ouder, maar die was ook voordat ze überhaupt met zwemles begon, ook watervrij en niet ook in het water niet alleen maar bij het water. Dat incident met in het zwembad vallen is voor hem echt een heel nare ervaring geweest. Ik stond min of meer naast hem en was net te laat om hem te grijpen. Hij is nog wel een keer onder water gegaan terwijl hij er niet op gerekend had. Daar heeft hij meerdere incidenten mee gehad. Wel met bandjes om of zo, maar dat het hem net overkwam
F	Vorig jaar op de camping toen gooide die Belgische meneer alle kinderen er in, dus Jur ook
B	Hij heeft net iets te veel, erbij hoe hij ook in elkaar zit. En dat gecoördineer omtrent zijn ademhaling heeft hij ook moeite mee gehad. Hoe moet hij nou omgaan met water en zijn

	ademhaling. Vaak verslikt, genoeg dingen om ...
F	Aan te wijzen dat hij water niet echt heel erg leuk vind...
B	... Ergens iets heeft ontwikkeld van dat vind ik spannend
L	Omschrijven jullie het al angst of spannend? Is het echt angst? Paniek?
B	Rondom die incidenten zie je wel paniek
F	Van te voren heeft hij buikpijn, op het moment dat hij er in ligt is het wel weer goed. Dan is hij nog niet ontspannen in de zin van. Hij vindt het niet fijn om op zijn rug te zwemmen. Het liefst dat hij nog met zijn hand of voet bij de rand kan, maar hij doet het wel. Dat spelen die vijf minuten tussendoor is hij ook wel aan het spelen.
B	Ik vraag me af of hij een aantal dingen op basis van ratio overwint. Bepaalde dingen wil hij heel graag. Hij zoekt daarin ook veel meer contact met ons om dat te melden. Gisteren ook, had hij voor het eerst touwtje gesprongen. We waren met een groep bij elkaar. Dan is hij daar zo enthousiast over dat we dat nog wel een paar keer moeten horen dat het gelukt is. En dat hij dat twee keer kon springen en toen tien keer. Ik kan me van Sara niet herinneren dat ik denk, die was er ook wel blij mee maar...
F	Die kwam geen drie keer vertellen dat ze een record had
L	Hij heeft ook wel meer bevestiging nodig?
B	Nou dat zou wel eens kunnen ja...
F	Als je het zo zegt... ja
L	Ik heb het ook bekeken, eerst vond hij in het water springen ook heel spannend, maar dat is nu weg
F	Ja, gisteren ochtend de allereerste sprong doet hij aan de hand van de juf, die laat hij dan los en gaat hij kopje onder. Want bij die laatste sprong, wat zei hij ook alweer? Dat hij bijna geen High Five deed. Hij is er wel op gefocust. Hij vind het ook goed. Komt ook wel goed, hij moet iedere keer een drempeltje over
B	Wat betreft in het water durven springen met drijfmiddelen, dat helpt je weer boven komen plus je eigen inspanningen daarbij. Daar hebben we ook een paar keer in de afgelopen tijd met hem nadrukkelijk op geoefend. Zeker als we wisten dat hij een zwemles zou missen. Dat hebben we van de zomer ook uitgebreid geprobeerd, maar dan werd hij echt kwaad als we dan te lang door aandrongen zeg maar. Dus hij is er gewoon nog niet aan toe
L	Hoe gaat de zwemschool er mee om vinden jullie?
B	Dat is niet helemaal inzichtelijk. Het enige wat ik proef in de sfeer en wat ik zo zie bij de eerste en laatste minuten is dat de juf er uiterst rustig en kalm er onder blijft. Naar mijn idee ook niet de druk er op legt. Bijvoorbeeld dat hij weer die bandjes mag vasthouden. Ze zoeken ook nog naar een tussenoplossing, om hem iets tegemoet te komen. Een paar keer heeft ze mij opgezocht om aan te geven van het is goed gegaan, of het is tóch goed gegaan. En om wel aangegeven dat hij wel vordert ondanks de strubbelingen en problemen die hij heeft.
F	Zoals gisterenochtend dat ze eigenlijk al bij het begin door heeft dat Jur het moeilijk vindt en gelijk al met de hand naar hem toe komt "Kom Jur we gaan er in springen". Zonder dat daar iets bijzonders van gemaakt wordt. Jur reageert daar ook op, hij ging ook mee, hij liet mij los ging met haar mee en springt er in. Ze hoeft hem niet te duwen, of niet te praten, het is gewoon hopsakee.
B	Paar keer gezien is dat ze, in de tijd dat het meisje dat ook zo angstig was in de groep zat, dat ze ook M. nog wel even er bij haalde. Dat M. even met een paar kinderen aan de slag ging. En dat ze dan Jur en eventueel een paar anderen wat extra aandacht kon geven. Maar of dat sowieso wel gebeurd, of dat dat in het bijzonder is gebeurd, omdat er bij hem problemen zijn dat kan ik niet beoordelen.
L	Dat wordt niet benoemd naar jullie, maar je ziet wel dat hij extra aandacht krijgt
F	Ja
B	Ja en ik heb op een bepaald moment wel even wat zorgen gehad, want als hij heel veel extra

	aandacht nodig heeft gaat dat natuurlijk ten koste van anderen, maar dan ben ik er maar vanuit gegaan dat ze ons wel opzoeken als dat uit de hand liep. En als daar wat maakt dat hij een andere les moet gaan volgen of. Omdat hij ook wel laat merken dat hij wel wil.
F	Hij zal niet de eerste zijn die een diploma gaat halen. Hij hobbelt er wel door heen
L	Gaat hij wel met plezier?
F	Hij zegt wel eens "Ik heb geen zin in zwemles" of "Ik wil niet", maar we hoeven er geen toeren voor uit te halen of allerlei dingen beloven of in het vooruitzicht stellen. Soms is het ook van, we gaan naar zwemles en dan is het goed.
B	In de aanvraag hadden we nog wel van dat we elkaar als ouders kunnen afwisselen. Daar ga ik geen punt van maken, een van ons tweeën moet er gewoon bij zijn. Dat wil ik gewoon niet afdwingen. Dat je hem daar ook nog extra stress mee geeft dat wij er niet bij zijn en dat zegt hij ook. Gisterenochtend moest ik werken, dus ik zei "Ik kan dus niet mee, maar papa gaat mee". "Jij moet mee gaan", "Nee, dat kan niet, ik moet werken". Dan is het eigenlijk ook klaar. Soms heeft hij buikpijn en hij wou niet. Eigenlijk een beetje jengelig, maar gewoon resoluut "We gaan!"
F	En dat was ook in de tijd dat hij het vervelend vond en ook met die ademhaling en dat springen, dat was allemaal moeilijk.
L	Ja
B	En daarna zijn we nog een keer zelf geweest he
F	En daarna had hij dat ademhalen beter door. Sindsdien is het niet meer van te voren thuis al van geen zin buikpijn. Dan zeggen we zaterdag gewoon "even zwemmen" en dan is het goed.
B	Naderhand is hij altijd heel blij.
F	Ook wel enthousiast wat er goed ging
B	Als er dan een verandering is van een bandje er af of een kurkje anders, of een badje verder dan is dat het eerst wat hij thuis vertelt. Maar voor de rest is het ook geen items meer.
L	Gisteren was het echt zon dag, met kurkjes er af, staartjes zwemmen.
F	Ja
L	Dat er in springen was eerst een issue, is dat nog steeds een issue?
F	Misschien het allereerste van de dag, maar...
B	Wat ik van de juf begrijp is als hij er maar eenmaal is, is het grootste leed geleden en gaat het verder best goed. De vorige keer heb jij verteld, dat het rugzwemmen nog niet echt volledig ontspannen is. Dat was in het begin wel heel duidelijk. Dat hij in het water ligt van "Help Help". Volgens mij gaat dat wel wat beter, maar dat snap ik ook wel, dan moet je je meer overgeven.
F	Af en toe gaat er een golf water over je neus
L	Wanneer zien jullie dat hij wel vertrouwen heeft in dat hij het kan? Want ik heb het rugzwemmen op film staan en dan gaan de mondhoeken zo en schieten de ogen alle kanten op. Want we hebben laatste met hem vrij gezwommen, wat valt je dan op? Zijn er dan moment dat je denk dat hij het heel spannend vindt?
B	Volgens mij heb ik hem toen even mee gehad op de rug en heb jij hem toen overgenomen, maar daar is hij nog niet vrij in. Daar wil hij nadrukkelijk laten zien dat hij van het randje kan springen. Zelfs van de startblokken en de volgende stap van de lage duikplank. Daar komt hij zelf mee, dus niet omdat ik het gezegd heb. Ik proef daarin ook op dat vlak dat hij de motivatie heeft om dat wel te doen. En het rugzwemmen is ook niet doorgaan iets waar je zo mee bezig bent
L	Dat zoekt hij niet zo op nee
F	Nee
L	Denken jullie dat Jur zich op zijn gemak is bij de les
F	Jawel, hij heeft ook wel eens verteld dat er een andere juf is, dat was prima, was meer een mededeling en dat was verder goed. Ik hoor hem nooit over dat het niet goed is, of dat hij bang is of iets moet.

B	Ik weet niet of hij in het bijzonder op haar gesteld is. Sara heeft dat veel meer bijvoorbeeld. Die heeft het überhaupt wel, dat ze zich mee hecht aan een bepaald persoon. Volgens mij is hij op zijn gemak. Want als dat niet zo zou zijn, dan zou dat een veel groter drama zijn bij het afscheid nemen van mij of jou. Wat ik zeg, het is nog een jonge meid, soms dacht ik wel eens "Je mag wel iets sneller". Maar uiteindelijk lukt het wel goed. Ik ben dan ook wel van dan is het klaar en ik doe nog even een keer dat en dan ben ik weg. Ik kijk nog even een keer als je er in springt en heen en weer zwemt en daarna is het klaar. Ik zie daarin niet dat daar iets in zit dat het daardoor moeilijker zou gaan.
L	Of andersom, dat het daarom beter gaat. Want ze kiezen er wel bewust voor dat ze de lesgever elke keer bij hetzelfde groepje houden. Dus de keuze om de lesgever bij het groepje te houden. Is dat iets waarvan jullie denken dat is fijn, of juist niet?
F	Als het klikt wel. Ik heb wel het idee dat van wat ik er nu van gezien heb dat dat zo is. Zowel voor Jur als voor de rest van de groep. Het geeft wel vertrouwen. Ze kan ook groei zien of waar ze bij individuen extra aandacht aan moet besteden.
B	De vraag is of er verschil is tussen de lesgevers als het gaat om omgaan met dit soort situaties. Als deze juf echt significant minder ervaring heeft, dan kan het wel wenselijk zijn dat een andere meester eens participeert, maar dat moet ook te organiseren zijn natuurlijk.
F	Maar goed, als zij minder ervaring heeft wil dat niet zeggen dat dat niet goed gaat.
B	Ik heb het idee dat er wel veel supervisie is door M.
L	De rol van M. is ook bepalend in dit geval
B	Dat hoop ik eigenlijk. Ze zijn natuurlijk in een opleidingssituatie, dus als het niet loopt zoals je dat gemiddeld zou verwachten dat er samenspraak is onderling.
F	Het voorbeeld wat je net ook noemt dat M. op de achtergrond aanwezig is, maar op het moment dat er bijzonderheden zijn, met zo'n meisje wat extra bang is of Jur waar het net langzamer of anders loopt dan bij de rest, dat zij ook meedraait in de groep zodat er toch individueel aandacht besteed kan worden aan wat groepsleden. Ik denk dat dat ook wel mooi is, want dan gaat voor iedereen alles in zo'n programma verder. Bijzonderheden krijgen extra aandacht, waardoor ze weer kunnen aansluiten. Ik denk wel dat dat een plus is.
L	We hadden het net over Jur, hij heeft buikpijn. Maar geeft ie zelf aan wat hij lastig vindt? Geeft hij zelf aan ik vind het eng om er in te springen of ik vind het eng om?
F	Bij Jur slaat alles op zijn buik op het moment dat hij gespannen is. Of hij nou geen zin in school of geen zin in zwemmen heeft. "Ik heb buikpijn".
L	Hij kan het ook niet benoemen "Ik vind het eng om in het water te springen"?
F	Nee, ergens in het verhaal komt het wel een keer...
B	Heb jij hem er dan wel eens concreet op doorgevraagd?
F	Ja, ik voel me niet lekker, ja... Maar echt concreet "Ik ben bang om mijn hoofd onder water te krijgen" of "Ik heb er geen zin om er in te springen"
B	Hij heeft wel eens gelijk na de zwemles verteld "Ik heb me wel verslikt, maar het ging heel snel goed". Op dat punt hebben lastige dingen gezeten. Daar was hij op een gegeven moment heel erg mee bezig, maar dat komt ook omdat wij weer heel erg probeerde uit te leggen "Je moet alles dicht houden op het moment dat je onder water bent", "Niks door je neus, niks door je mond". Dat is misschien ook een combinatie omdat wij er dan de nadruk op legden. Veel meer dan dat soort dingen niet.
L	Kijken jullie wel in het leerlingvolgsysteem?
B	Om eerlijk te zijn niet
F	Bij Sara deden we dat wel, bij Jur niet.
L	Komt dat omdat jullie er meer zicht op hebben of dat je denkt "Het komt wel"
B	Ik heb ook wel eens bij Sara wel een gehad van dat ik het niet kon plaatsen of klopt het wel, zit er een achterstand in het bijvullen. Ook wel vanuit zo'n soort basisvertrouwen, het komt uiteindelijk wel goed. De hele meerwaarde van het volgsysteem, daar moet je dan bijzondere belangstelling hebben voor diverse onderdelen. Maar zo zitten wij ook niet in elkaar denk ik

	om dat heel nauwgezet te volgen en dan ben ik mijn wachtwoord weer kwijt...
F	Het is in die zin ook wel, waar we het in het begin over hadden, het was al snel duidelijk dat het bij Jur niet vanzelf ging en dan heeft het ook niet zoveel zin om naar zo'n systeem te kijken. Dat zegt iets meer over het tempo van de voortgang dan of er voortgang is. Ik denk dat dat laatste op het moment belangrijker is dan dat hij op schema ligt. Dat is niet interessant. Laten we eerst maar eens zorgen dat hij plezier in het water heeft. In mijn beleving is dat groeiende
L	Dan komt dat vanzelf
B	Ik weet niet waarom dat ooit is opgezet, maar ik denk dat dat te maken heeft met dat we als ouders steeds nauwgezet betrokken willen zijn bij alles wat met onze kinderen gebeurt. En dan meer van details op de hoogte zijn, dat kan zijn dat het daarom opgezet is, ook vanuit die behoefte. Het is mooi om een stukje van het begin te zien en een stukje van het eind. En af en toe een keer kijken. Dat vind ik leuker en belangrijker
L	Ze hebben hem ook opgezet voor als je als ouders dingen wil oefenen. Er zitten filmpjes achter. Dat je kan kijken hoe ze dat doen
B	Dat is natuurlijk ook mooi. We hebben een paar keer gewerkt, en ook voordat hij op zwemles kon, aan het watervrij worden. Je ziet zelf in de grote lijnen ook wel, maar dat is steeds omdat we dachten "Daar ligt de prioriteit".
L	Zijn jullie tevreden over de communicatie vanuit de zwemschool?
B	Joa. Ik heb zelf een beetje schroom, omdat ze direct door moet na de les, om haar nog op te zoeken. Ze kwam twee, drie weken terug naar me toe om te melden "het gaat heel goed tijdens de les", omdat je natuurlijk alleen het begin en einde ziet, en ook dat hij technisch wel vorderde. Dat is wel prettig. Als je ziet "Dit gaat allemaal niet doorsnee". Ik zou niet zeggen dat je na elke les bevestiging of een verslag wilt hoe het gegaan is, maar zo nu en dan. Dat gebeurt wel, maar wel aan de minimale kant. Nogmaals, ze verwachten natuurlijk ook wel dat als wij dingen willen weten dat wij contact zoeken en er wordt wel tot uitgenodigd om via de mail. Maar je wilt toch liefst even direct na zo'n les contact hebben. Dus ik was laatst wel heel blij dat ze zelf even bij me kwam, omdat ik zelf wel een hoge drempel voel om direct na de les haar aan te schieten, wat ze is daarna direct bezig en je wilt haar niet storen. Maar het is voldoende. Niet dat ik zeg dat t goed is, maar voldoende.
L	Als je dit anders zou willen zien, is dit dan een van de dingen van "Dit zou anders kunnen"?
B	Ik heb voor de zwemles begon wel eens even wat haar uitgewisseld, maar daar is eigenlijk geen ruimte voor. Maar ook hiervoor geldt dat ik wel vertrouwen heb in een professionele aanpak van als het echt niet goed zou gaan dat ze dan contact opnemen
L	Is die professionele aanpak echt zichtbaar? Voel je dat? Zie je dat?
B	Je zou kunnen zeggen dat die professionaliteit dan in het leerlingvolgsysteem zit. Maar in het leerlingvolgsysteem zit niks over of je kind plezier heeft, angstig is, dus dat moet je dan weer hebben uit een stuk onderlinge communicatie
F	De professionaliteit zit hem ook in het feit dat de kinderen bijvoorbeeld nooit iets te mopperen hebben, in de zin van de juf was niet leuk, we moesten gekke dingen doen.
B	Maar een terugkoppeling krijgen is wel heel plezierig. Ik ben niet het type ouder dat zichzelf naar voren schuift. Dus als dat vanuit de docenten kan komen.
L	Dan zou het leerlingvolgsysteem moeten worden aangepast naar niet alleen de technische details, maar ook of je kind zich veilig voelt of met plezier komt. Als die punten er in zouden worden opgenomen, zou dat helpen
B	Ja, maar dat zijn wel elementen waarvan ik dat van dat leent zich meer voor echt directe mondelinge contact, dat dat kan ik uit een computersysteem halen.
F	Ik kan me wel voorstellen dat als de veiligheid, het plezier of hoe je het ook wil noemen dat een lesgever niet gauw zal opschrijven van zijn eigen lessen die is niet veilig. Dat scoor je niet zo maar
L	Maar een kind voelt zich veilig, of een kind voelt zich niet veilig

F	Ja ok, maar goed dan moet je dat thuis bespreken met je kinderen. Ik vind dat lastig om dat in zo'n volgsysteem weg te zetten.
B	Ik ga er dan toch maar vanuit dat het om incidentele leerlingen om gaat die hier dan mee zitten. Het grootste gros is volledig watervrij. Misschien zie je gewoon verschillen tussen de technische ontwikkelingen en dat kun je heel goed in een leerlingvolgsysteem zetten, maar als het meer dan de psychische component gaan dan weet ik niet of dat...
F	Ik heb haar deze week niet gezien, maar er liep altijd een dame met z'n lok, die volgens mij heel veel zeg maar bijzondere kinderen deed. En ook naar het andere bad nam, apart nam. Dat vond ik wel een heel mooi iets. Dat er door de groepen heen, ik weet niet of het zo was, maar mijn beleving was, er liep iemand extra rond die individueel mensen even 10 minuten extra aandacht gaf. Misschien niet altijd maar wel bijzonderheden
L	Ja, gisteren ging M. ook even apart met ...
F	Ja, dat die mogelijkheid er is en dan zeg maar als een soort worst doorheen gedouwd wordt maar echt, op het moment dat iemand andere aandacht nodig heeft dan wat er in de groep gebeurt, dat dat blijkbaar kan of dat dat mogelijk is om iemand weer in het spoor te krijgen. Dat vind ik wel mooi. Dat vind ik, als je het hebt over professionaliteit, dan heb ik het liever dat ze zo iemand rond hebben lopen, dan dat ze een tabelletje extra hebben in de rapportage
L	Ik heb zo voldoende, ik ben door mijn vragen heen, dank je wel
B	OOK BEDANKT!